

Scholierenonderzoek Communities That Care

Leeuwarden 2006

Marga van Aalst
Willemijn Roorda

Scholierenonderzoek Communities That Care

Leeuwarden 2006

Amsterdam, juni 2006

Marga van Aalst
Willemijn Roorda

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Risico- en beschermende factorenmodel	5
1.2 Leeswijzer	7
2 Onderzoeksverantwoording	9
2.1 Onderzoeksopzet	9
2.2 Steekproef / Respons	9
2.3 Presentatie van de resultaten	11
3 Achtergrondkenmerken	13
4 Probleemgedrag	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Geweld en jeugd delinquentie	19
4.3 Problematisch roken, alcohol- en drugsgebruik	20
4.4 Schoolverzuim	23
5 Risico- en beschermende factoren: stadsgemiddelde	26
5.1 Inleiding	26
5.2 Risicofactoren	26
5.3 Beschermende factoren	29
5.4 Samenvatting	31
6 Vergelijking met 2004	33
6.1 Inleiding	33
6.2 Probleemgedrag in 2004	33
6.3 Risicofactoren in 2004 en 2006	35
6.4 Beschermende factoren in 2004 en 2006	36
6.5 Samenvatting	38
7 Analyse en vergelijking Preventieplan	39
7.1 gekozen risicofactoren	40
7.2 Probleemgedrag	41
7.3 Risicofactoren in 2004 en 2006	42
7.4 Beschermende factoren in 2004 en 2006	44
7.5 Conclusies	45
8 Conclusies en wijkprofielen	47
8.1 Leeuwarden	47
8.2 HASW	47
8.3 Oud Oost	47
8.4 Zuid	48
8.5 Bilgaard/Vrijheidswijk	48
Bijlagen	
Bijlage 1 Tabellen ruwe scores Leeuwarden	51
Bijlage 2 Toelichting risico- en beschermende factoren	54
Bijlage 3 Plattegrond Leeuwarden	61

Voorwoord

Het scholierenonderzoek maakt deel uit van de preventiestrategie Communities That Care© (CtC)¹. De licentie voor CtC in Nederland ligt bij het NIZW.

Noot 1 Channing Bete Company, Inc., South Deerfield, Massachusetts, USA, is eigenaar van de naam Communities That Care©, die door het NIZW onder licentie wordt gebruikt..

1 Inleiding

In de Verenigde Staten is - in antwoord op probleemgedrag en maatschappelijke uitval onder jongeren - de aanpak 'Communities That Care' (CtC) ontwikkeld door het bureau Developmental Research and Programs, Inc. (DRP) te Seattle. De CtC-aanpak is bedoeld voor kinderen en jongeren tot achttien jaar met een vergrote kans op het ontwikkelen van probleemgedrag of maatschappelijke uitval. De CtC-aanpak richt zich daarbij niet alleen op de jongeren zelf, maar tevens op andere personen/instellingen die direct betrokken zijn bij de opvoeding, het onderwijs en het welzijn van jongeren, of die op deze terreinen verantwoordelijk zijn voor het beleid. Het doel op de lange termijn is een veilige, constructieve leefomgeving te scheppen².

De 'Communities That Care' aanpak wordt op meer dan vijfhonderd plaatsen in de VS op succesvolle wijze toegepast. In Nederland is de afgelopen jaren CtC op experimentele basis uitgetest in enkele wijken. Op dit moment wordt CtC in een aantal steden en wijken gebruikt. Hiertoe is de aanpak eerst vertaald en aangepast aan de Nederlandse situatie³. Ook in de gemeente Leeuwarden is men in 2004 begonnen met de implementatie van CtC in een aantal wijken. Voordat er werd overgegaan tot de het inzetten van veelbelovende en effectieve programma's voor het oplossen van problemen in deze wijken, diende eerst een beeld te worden verkregen van de specifieke problematiek in deze wijken en in de rest van de stad. In begin 2004 is met dit doel een scholierenonderzoek afgenomen onder ruim 2500 scholieren afkomstig uit Leeuwarden. De resultaten - en de kengetallen in het Bronnenboek voor de wijk Zuid, Huizum-Wielenpolle-Schepenbuurt-Achter de Hoven (HASW) en Oud-Oost werden gebruikt om het 'wijkprofiel' op te stellen. Op grond van dit profiel is gekozen om te starten met de CTC aanpak in de wijk HASW en zijn effectieve en veelbelovende programma's gekozen, die in de afgelopen periode van start gegaan zijn. De herhalingsmeting is bedoeld om te kijken of de scores op risicofactoren en beschermende factoren gewijzigd zijn en of de aanpak moet worden bijgesteld.

Wat Communities That Care precies inhoudt wordt in dit rapport buiten beschouwing gelaten. Dit wordt namelijk in diverse andere stukken op adequate wijze onder woorden gebracht. Wel is het van belang om één element van CtC wel toe te lichten, omdat deze wat zegt over de wijze waarop dit rapport gelezen moet worden. Het betreft het feit dat de CtC-aanpak gebaseerd is op een theoretisch en empirisch onderbouwd model van risico- en beschermende factoren, die probleemgedrag en maatschappelijke uitval bij jongeren kunnen voorspellen. Dit model vormt de basis voor zowel de aanpak in de wijken, als de evaluatie 'Communities That Care'. Het risico- en beschermende factorenmodel wordt toegelicht in paragraaf 1.2.

Noot 2 Een beschrijving van de onderliggende ideeën van CtC is o.a. te vinden in 'Serious, Violent & Chronicle Juvenile Offenders', Howel J.C. e.a., Sage Publications, Thousand Oaks/London/New Delhi, 1995; 'Child Delinquents, Development, Intervention and Service Needs', Loeber, R. en D.P. Farrington (ed), Sage Publications, Thousand Oaks/London/New Delhi, 2001; 'Communities That Care, Opgroeien in een veilige en leefbare wijk', NIZW, Utrecht, 2003.

Noot 3 Zie: 'Communities That Care: Toelichting op vertaling en aanpassing van 1) CtC risico- en beschermende factorenmodel 2) onderzoeksinstrumenten effectmeting CtC. DSP, augustus 2000.

Het voor u liggende rapport bevat de resultaten van de afname van de CtC-jongerenenquête in Leeuwarden. In dit rapport is, naast de eerder gekozen drie wijken HASW, Oud-Oost en Zuid, ook de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk in beeld gebracht en weergegeven. De data voor de resultaten zijn in mei 2006 verzameld. In dit rapport is een analyse opgesteld van alle zojuist genoemde wijken. Per wijk wordt een profiel opgesteld. De herhalingsmeting is bedoeld om te kijken of de scores op risicofactoren en beschermende factoren wijzigen en of de aanpak moet worden bijgesteld.

Zoals al gezegd, is in Leeuwarden al gekozen om CtC in te zetten in het gebied HASW. Uit eerdere analyses van de voorbereidingsgroep CtC van de gemeente kwam naar voren dat de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk waarschijnlijk de meeste jongerenproblematiek zou kennen. Om diverse redenen is ervoor gekozen om niet voor de inzet van CtC in dit gebied te kiezen. Eén van deze redenen is het feit dat in dit gebied al zeer veel andere initiatieven op dit gebied worden ingezet. Ook zijn er voor Bilgaard/Vrijheidswijk diverse herstructureringsplannen op de rails gezet, waardoor deze wijken al veel veranderingen zullen ondergaan.

1.1 Risico- en beschermende factorenmodel

Eén van de belangrijkste uitgangspunten van 'Communities That Care' is dat de preventie van gedragsproblemen en maatschappelijke uitval kan plaats vinden via de reductie van risicofactoren en/of de stimulering van beschermende factoren. Het leggen van verbanden tussen risico- en beschermende factoren en maatschappelijk ongewenst gedrag is daarvoor van direct belang. In de VS zijn daarom de resultaten van meer dan dertig jaar wetenschappelijk onderzoek binnen verschillende disciplines geïnventariseerd en geanalyseerd. Op grond hiervan is een model ontwikkeld, waarin negentien risicofactoren en tien beschermende factoren in verband worden gebracht met de volgende maatschappelijk ongewenste gedragingen: geweld, jeugddelinquentie, problematisch alcohol- en drugsgebruik, schoolverzuim en tienerzwangerschappen.

Door onderzoeksbureau DSP-groep is in 1999 nagegaan in hoeverre dit Amerikaanse model van toepassing is op de Nederlandse situatie⁴. Op grond van literatuurstudie en overleg met deskundigen werd het CtC-risico- en beschermende factorenmodel ook in de Nederlandse situatie van toepassing geacht. Het model is aanvankelijk slechts op één aspect gewijzigd: De 'verkrijgbaarheid van vuurwapens' is gewijzigd in de 'verkrijgbaarheid van wapens'.

Op basis van het oorspronkelijke model zijn in de VS, ten behoeve van de effectevaluatie, twee onderzoeksinstrumenten ontwikkeld en getest op betrouwbaarheid en validiteit. Eén van deze instrumenten is de scholierenenquête, waarover in dit rapport wordt gerapporteerd. Dit instrument is zodanig gewijzigd, dat zij ook van toepassing wordt geacht op de Nederlandse situatie.

Noot 4 Deze analyse is neergelegd in het rapport "Communities That Care: Toelichting op vertaling en aanpassing van 1) CtC risico- en beschermende factorenmodel en 2) onderzoeksinstrumenten effectmeting CtC", DSP, augustus 2000

Tijdens de toepassing van het model binnen de Nederlandse situatie en de benutting van de resultaten van de scholierenenquêtes in de pilots, kwamen er niettemin enkele kritiekpunten ten aanzien van het model naar voren:

- De beschermende factoren waren in het model nogal mager uitgewerkt.
- Van de probleemgedragingen bleven geweld, jeugddelinquentie, schoolverzuim en tienerzwangerschappen onderbelicht in vergelijking met alcohol- en drugsgebruik.

Op basis van de nadere uitwerking van het model voor de beschermende factoren is door DSP-groep een voorstel gedaan voor aanpassing van het scholierenonderzoek⁵. Belangrijkste wijzigingen zijn dat de vragenlijst is uitgebreid met een aantal extra vragen over beschermende factoren en met een beperkt aantal extra vragen over probleemgedragingen. Daarnaast is besloten om de resultaten in de rapportages voortaan af te zetten tegen een 'nullijn'.

Hieronder volgt een weergave van de gemeten probleemgedragingen, de risicofactoren en beschermende factoren.

Gemeten probleemgedragingen

- problematisch alcohol- en drugsgebruik;
- jeugddelinquentie en geweld;
- schoolverzuim;
- tienerzwangerschappen.

Gemeten risicofactoren

Gezin:

- geschiedenis van probleemgedrag in het gezin;
- problemen met gezinsmanagement;
- conflicten in het gezin;
- ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding.

School:

- vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag;
- leerachterstanden beginnend op de basisschool;
- gebrek aan binding bij school.

Kinderen en jongeren:

- vervreemding en opstandigheid;
- omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen;
- houding die probleemgedrag bevordert;
- vroeg begin van het probleemgedrag;
- constitutionele factoren.

Noot 5 'Aanpassing scholierenenquête', Mireille Geldorp en Bram van Dijk, DSP-groep, januari 2003.

Buurt/wijk:

- verkrijgbaarheid van drugs;
- verkrijgbaarheid van wapens;
- maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen;
- hoge mate van doorstroming in de wijk;
- weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk;

Gemeten beschermende factoren

Gezin:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen;
- sociale binding.

School:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen.

Kinderen en jongeren:

- religie;
- sociale vaardigheden;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen;
- cognitieve vaardigheden;
- vermogen om hulp te vragen;
- flexibel en veerkrachtig karakter.

Buurt/wijk:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen.

In Bijlage 2 is een uitgebreide omschrijving van deze factoren opgenomen.

1.2 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de tweede afname van de CtC-jongerenenquête in Leeuwarden gepresenteerd. Hierbij wordt de volgende indeling gehanteerd.

Na deze inleiding volgt hoofdstuk 2, waarin de onderzoeksverantwoording is opgenomen. Bij de onderzoeksverantwoording wordt ingegaan op de onderzoeksopzet, de onderzoeksmethode en de verkregen respons.

In hoofdstuk drie en vier worden de resultaten van de scholierenenquête voor alle wijken beschreven en afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. Daarbinnen worden in hoofdstuk 3 de achtergrondkenmerken beschreven en komen in hoofdstuk 4 maatschappelijk ongewenste gedragingen aan bod: gegevens omtrent alcohol- en drugsgebruik, geweld, jeugd delinquentie, schoolverzuim en tienerzwangerschappen.

In hoofdstuk 5 worden de samengestelde risicofactoren en beschermende factoren op wijkniveau beschreven en afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. In hoofdstuk 6 worden dezelfde risico- en beschermende factoren afgezet tegen die van de CtC-baseline. In hoofdstuk 7 worden conclusies getrokken en worden aanbevelingen gedaan.

2 Onderzoeksverantwoording

2.1 Onderzoeksopzet

De jongerenenquête is in mei 2006 rechtstreeks bij de jongeren afgenomen. In de gemeente Leeuwarden wilden de scholen voor voortgezet onderwijs niet meewerken aan een herhalingsmeting. Daarom is gekozen om 4000 jongeren in Leeuwarden een inlogbrief thuis te sturen met het verzoek de enquête via het internet in te vullen. In Leeuwarden wonen ruim achtduizend jongeren in de leeftijdscategorie 12-18 jaar. Om de jongeren te stimuleren mee te doen aan de enquête zijn 4 prijzen beschikbaar gesteld. Omdat deze opzet anders is dan de eerste meting (scholierenenquête), kunnen de resultaten van 2006 niet zomaar 1 op 1 te vergelijken worden met de resultaten van 2004. De response bij de jongerenenquête was 35%. Niet uit te sluiten valt dat aan de jongerenenquête een andere categorie jongeren heeft meegedaan dan aan de scholierenenquête waar de jongeren per klas verzocht werden mee te doen. Hier is echter geen onderzoek naar gedaan en het is onduidelijk naar welke kant de eventuele verschillen zouden afwijken. Omdat de jongerenenquête in heel Leeuwarden op dezelfde manier is afgenomen in 2006 zijn de wijken onderling wel te vergelijken en ook kan het wijkbeeld vergeleken worden met het stadsgemiddelde van Leeuwarden.

4000 jongeren in Leeuwarden in de leeftijdscategorie 12 t/m 18 jaar kregen een brief met een persoonlijke code thuis gestuurd, waarmee de jongeren konden inloggen op de internetpagina waar de vragenlijst was opgenomen. De vragenlijst heeft ruim 4 weken op het internet gestaan. Na 2 weken is een herinneringsbrief verstuurd.

De organisatie van dit veldwerk was in handen van de gemeente Leeuwarden.

2.2 Steekproef / Respons

In Leeuwarden wonen in totaal 8.500 jongeren van 12 tot en met 18 jaar. Er zijn naar 4000 jongeren inlogbrieven gestuurd. In totaal hebben 1.404 jongeren de vragenlijst op het internet ingevuld; dat maakt een ruwe response van ongeveer 35 %. Van alle jongeren kon de wijk achterhaald worden via het ingevulde voorkeuzemenu of aan de hand van hun postcode. De uiteindelijke steekproef resulteerde dan ook in 1.404 respondenten. De verdeling van de steekproef over de wijken is te vinden in onderstaande tabel.

Tabel 2.1 Verdeling van de respondenten over de stadsdelen

wijk	aantal	percentage
HASW	171	12
Oud Oost	142	10
Zuid	151	11
Bilgaard/Vrijheidswijk	146	10
rest van Leeuwarden	794	57
totaal	1.404	100

Na analyse bleek dat de aantallen jongeren per wijk in onze steekproef niet helemaal overeenkwamen met de werkelijke verdeling van de jongeren over de wijken in de gemeente. Om deze reden zijn de aantallen respondenten in de wijken door middel van weging in lijn gebracht met de werkelijke verdeling in Leeuwarden.

Voorts is gekeken of het nodig is om de respons per wijk zodanig te wegen dat deze qua sekse en leeftijd overeenkomt met de populatie in het betreffende gebied. Hieronder volgt voor elk van de wijken een vergelijking vóór weging van de steekproef met de populatie per wijk op de kenmerken leeftijd en sekse.

Tabel 2.2a Verdeling naar leeftijd voor weging (percentages)

wijk (steekproef)	leeftijd							totaal
	12	13	14	15	16	17	18	
Stadsgemiddelde	13	14	14	15	13	14	17	100
HASW	13	11	12	19	11	16	18	100
Oud Oost	12	12	18	13	10	11	24	100
Zuid	10	15	15	16	14	17	14	100
Bilgaard/Vrijheidswijk	13	14	10	12	13	17	21	100
rest van Leeuwarden	13	15	15	16	13	13	15	100
populatie	20	21	20	19	20	0	0	100

Tabel 2.2b Verdeling naar sekse voor weging (percentages)

wijk (steekproef)	geslacht		totaal
	jongen	meisje	
Stadsgemiddelde	43	57	100
HASW	40	60	100
Oud Oost	39	61	100
Zuid	43	57	100
Bilgaard/Vrijheidswijk	36	64	100
rest van Leeuwarden	45	55	100
populatie	51	49	100

Tabel 2.2a geeft de steekproefverdeling van leeftijd in de wijken en van de totale bevolking van Leeuwarden. Na statistische analyse bleek dat de leeftijdsverdeling in de steekproef voor alle wijken significant afwijkt van de werkelijke leeftijdsverdeling van de jongeren in Leeuwarden. Uit tabel 2.2a blijkt dat dit verschil vooral veroorzaakt wordt door het kleine aantal 12-jarigen in de steekproef. In tabel 2.2b wordt de steekproefverdeling naar sekse in de wijken en de werkelijke populatieverdeling voor Leeuwarden weergegeven. Ook hier zien we dat er in bijna alle wijken gewogen moet worden voor sekse.

De gevonden afwijkingen in leeftijd en sekse zijn gecorrigeerd door middel van wegingen.

Na weging is er een steekproef overgebleven die representatief is voor de in Leeuwarden woonachtige jongeren van 12 tot en met 18 jaar.

2.3 Presentatie van de resultaten

In dit rapport worden de resultaten op de volgende manieren gepresenteerd:

Hoofdstuk 3 en 4: achtergrondgegevens en probleemgedragingen

In deze hoofdstukken worden de scores met betrekking tot de achtergrondgegevens en de probleemgedragingen weergegeven in percentages. Voor interpretatie van de resultaten binnen een bepaalde wijk kan elk van de gepresenteerde percentages in de grafiek direct worden vergeleken met het stedelijke percentage en met dat van de zogenaamde 'CtC-baseline'. Dit laatste is het gemiddelde van alle steden in Nederland waar een scholierenonderzoek in het kader van CtC heeft plaatsgevonden. Voor de vergelijking met Leeuwarden zijn de gemiddelden binnen de CtC-baseline berekend voor de groep van 12 tot en met 16 jaar.

Hoewel er hier niet vergeleken mag worden met de CTC-baseline door het verschil in afname, de CTC baseline is namelijk tot stand gekomen via scholierenonderzoek, hebben wij besloten de baseline hier, ter illustratie, wel op te nemen in verschillende grafieken. Voor vergelijking zal steeds het voorbehoud gemaakt moeten worden dat door het verschil in afname van de jongerenenquête en de scholierenenquête de resultaten van beide onderzoeken niet 1 op 1 vergelijkbaar zijn.

Hoofdstuk 5: risicofactoren en beschermende factoren

De scores op de verschillende risico- en beschermende factoren variëren van 0 tot 100. Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in een bepaalde wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge score negatief worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge score gunstig.

De interpretatie van deze zogenaamde 'ruwe scores' (van 0 tot 100) is echter vaak problematisch. In de eerste plaats komt dit omdat men minder makkelijk kan vergelijken met de scores van andere gebieden. Deze ruwe scores krijgen daarbij pas betekenis als zij worden vergeleken met de scores van andere gebieden op deze factoren. Om deze reden is ervoor gekozen om in dit rapport de scores op de risico- en beschermende factoren te presenteren in zogeheten z-scores.

Een z-score, is een gestandaardiseerde statistische meeteenheid die het mogelijk maakt om de resultaten van verschillende risico- en beschermende factoren te vergelijken, zelfs wanneer de oorspronkelijke 'schalen' (lees: factoren) onderling afwijkende eigenschappen hebben (zoals een afwijkende minimum of maximum schaalwaarde of een afwijkend aantal schaalpunten).

Dit houdt in dat de gemiddelde score op een bepaalde factor– of dat nu ligt op 65 of op 23 - wordt omgerekend naar de waarde 0. In hoofdstuk 5 is deze 'nullijn' het stedelijk gemiddelde. De scores van de afzonderlijke wijken worden vervolgens op dezelfde manier berekend en vergeleken met deze nullijn. Het berekenen van Z-scores houdt ook in dat de gerapporteerde afwijkingen in vrijwel alle gevallen een waarde hebben tussen de -2,0 en de + 2,0. Deze wijze van rapporteren is conform de wensen van de landelijke projectgroep CtC en is overeenkomstig met de wijze waarop in de VS naar de gegevens uit jongerenonderzoeken CtC wordt gekeken. In de VS worden z-scores met afwijkingen van tenminste + 0,25 of - 0,25 als 'opmerkelijk of betekenisvol' beschouwd.

De resultaten over de risico- en beschermende factoren worden per domein gepresenteerd. Dit zijn respectievelijk gezin, school, kinderen en jongeren en wijk. Zoals hierboven al vermeld wordt de nullijn in de grafieken in hoofdstuk 5 gevormd door het stedelijk gemiddelde van alle stadsdelen tezamen.

Hoofdstuk 6: vergelijking met scholierenonderzoek uit 2004

De scores behaalt op de verschillende risico- en beschermende factoren van 2004 worden vergeleken met de scores van 2006. Hier zal voortdurend het voorbehoud aanwezig zijn dat de gegevens niet 1 op 1 vergeleken mogen worden door het verschil in afname van de enquête.

Hoofdstuk 7: Analyse van het preventieplan

In 2004 is op basis van de uitkomsten van het scholierenonderzoek een wijkprofiel en een preventieplan opgesteld voor de wijk HASW. In dit hoofdstuk worden de aanpakken uit het preventieplan vergeleken met de uitkomsten van de jongerenenquête.

Hoofdstuk 8: Conclusie en profiel wijken

In dit laatste hoofdstuk worden de profielen van de verschillende wijken en van Leeuwarden nog eens per wijk samengevat.

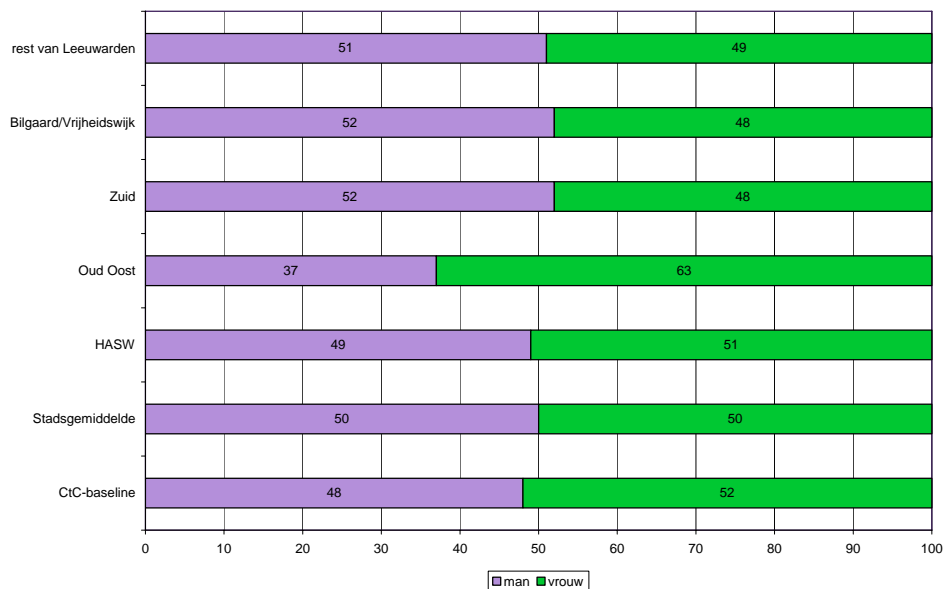
3 Achtergrondkenmerken

In dit hoofdstuk worden de achtergrondkenmerken van de onderzoekspopulaties in alle wijken beschreven en vergeleken met Leeuwarden als geheel. In de onderstaande tabellen en grafieken worden respectievelijk de resultaten voor leeftijd, geslacht, schooltype, etniciteit, gezinssituatie taalachtergrond, opleidingsniveau en werksituatie ouders gepresenteerd op basis van de *gewogen* gegevens⁶.

Tabel 3.1 Leeftijd (percentages)

wijk	leeftijd							totaal
	12	13	14	15	16	17	18	
CtC-baseline	12	22	22	20	13			100
Stadsgemiddelde	12	13	13	17	12	15	18	100
HASW	15	12	12	11	12	16	22	100
Oud Oost	11	12	12	10	12	15	28	100
Zuid	10	14	16	16	13	17	13	100
Bilgaard/Vrijheidswijk	13	15	15	12	10	14	21	100
rest van Leeuwarden	12	12	12	24	12	14	14	100

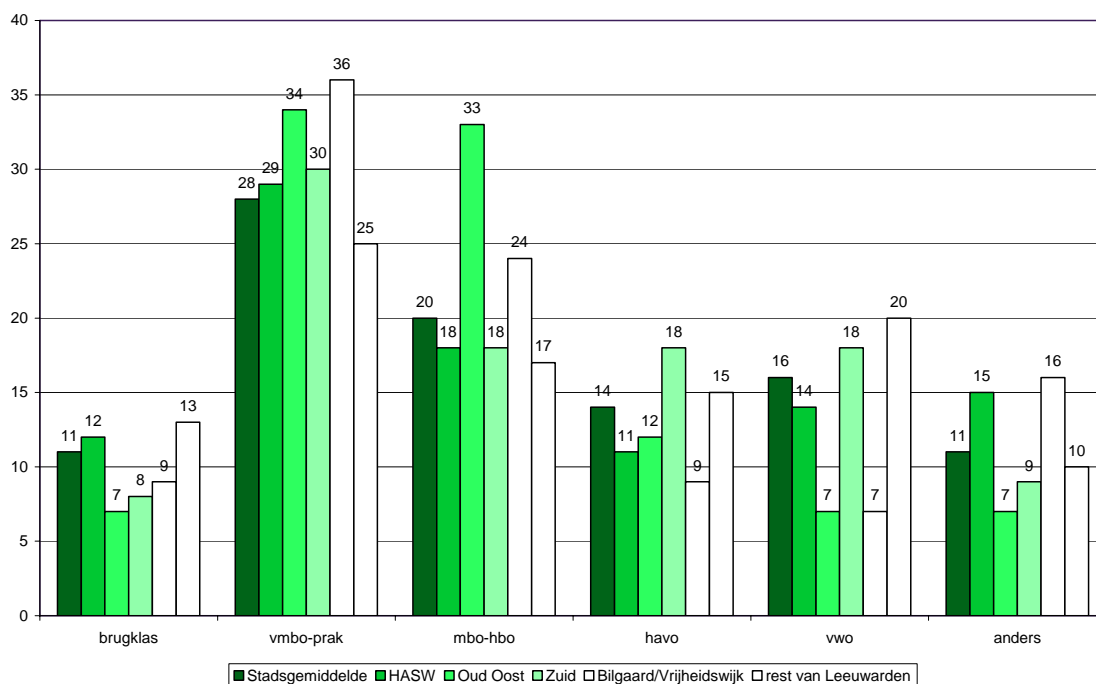
Grafiek 3.1 Geslacht (percentages)

Uit tabel 3.1 en grafiek 3.1 komt naar voren dat in Oud Oost relatief weinig jongens mee hebben gedaan.

Noot 6 De percentages m.b.t. sekse en leeftijd in dit hoofdstuk wijken af van hoofdstuk 2, waar *ongewogen* gegevens zijn gepresenteerd.

Grafiek 3.2 Schooltype (percentages)⁷

Uit grafiek 3.2 blijkt dat in vergelijking met het stadsgemiddelde in de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk een relatief klein deel van de scholieren op het Havo zit; in deze wijk zitten relatief veel jongeren op het VMBO-praktijkonderwijs. In de wijk Oud Oost zitten relatief veel jongeren op een MBO of HBO-school. Het percentage jongeren dat een andere opleiding heeft ingevuld is vrij groot. Het grootste deel van anders bestaat uit universiteit en speciaal onderwijs.

Tabel 3.2 Etniciteit (percentages)

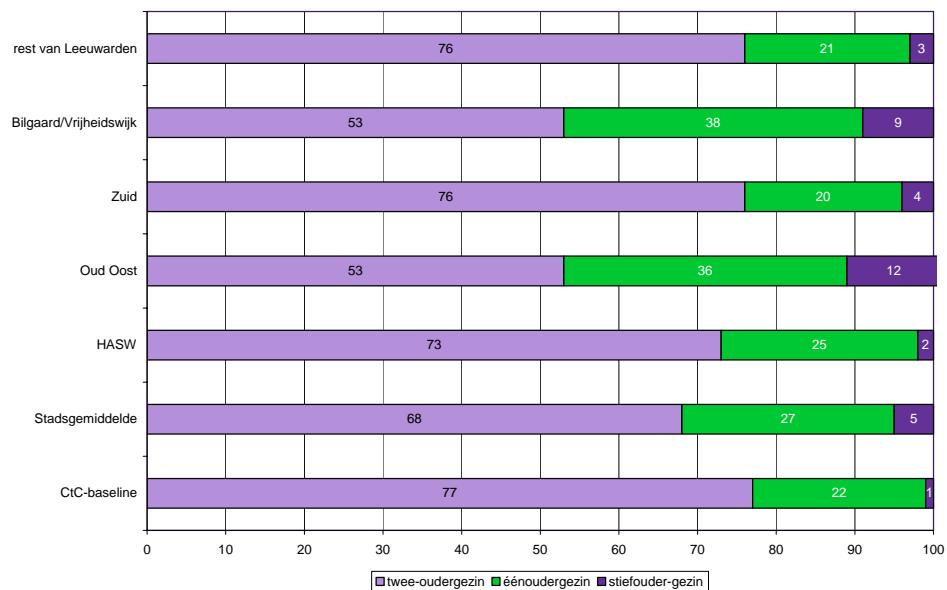
wijk	etniciteit							totaal
	Nederlands	Surinaams	Antilliaans	Turks	Marokkaans	Indonesisch	overig	
CtC-baseline	71	6	2	3	4	2	11	100
Stadsgemiddelde	77	3	1	1	2	2	14	100
HASW	86	2	1	2	1	2	7	100
Oud Oost	83	1	0	2	1	2	12	100
Zuid	82	2	2	1	1	2	9	100
Bilgaard/Vrijheidswijk	49	9	1	0	5	3	32	100
rest van Leeuwarden	86	1	1	0	1	2	8	100

Noot 7 In deze grafiek ontbreekt de vergelijking met de CtC-baseline, omdat er in elke stad andere soorten scholen hebben meegedaan met het onderzoek. Een vergelijking in een grafiek voegt dan geen informatie toe.

In Leeuwarden in het algemeen en in wijk HASW in het bijzonder wonen in vergelijking met de andere wijken en de CtC-baseline de meeste jongeren met een Nederlandse achtergrond. In Bilgaard/Vrijheidswijk is dit aantal in vergelijking met de overige wijken het kleinst. In die laatste wijk wonen relatief veel Surinamers, Marokkanen en overige etniciteiten.

In het onderzoek is tevens gevraagd naar de gezinssituatie van de jongeren. In onderstaande grafiek worden de resultaten gepresenteerd. Hierbij wordt, analoog aan de wijze waarop het CBS deze gegevens presenteert, onderscheid gemaakt tussen gezinnen waarbij zowel de natuurlijke moeder als de natuurlijke vader deel uitmaken van het gezin, gezinnen waarbij één natuurlijke ouder afwezig is en gezinnen waarbij beide natuurlijke ouders geen deel uitmaken van het gezin.

Grafiek 3.3 Gezinsituatie (percentages)

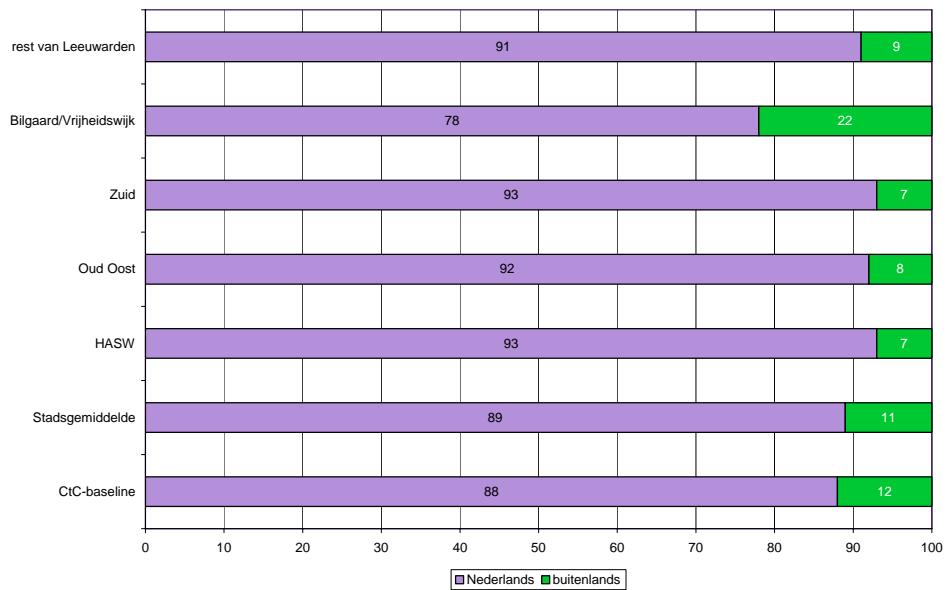

Uit grafiek 3.3 blijkt dat er in Leeuwarden minder twee-oudergezinnen wonen dan in de rest van Nederland. Vooral in de wijken Bilgaard/Vrijheidswijk en Oud Oost zijn veel één-oudergezinnen.

In het onderzoek is ook gevraagd naar de taal die de jongeren thuis en met hun beste vrienden spreken. Deze gegevens zijn op de volgende wijze geabstraheerd naar de indicator taalachtergrond: wanneer zowel thuis als met vrienden Nederlands wordt gesproken, wordt de taalachtergrond van de jongere als Nederlands gekenmerkt. Wanneer in beide situaties buitenlands wordt gesproken wordt de taalachtergrond van de jongere als buitenlands gekenmerkt. Wanneer met ouders Nederlands wordt gesproken en met vrienden buitenlands, wordt de taalachtergrond als Nederlands gekenmerkt. Immers, dit impliceert dat vanaf een jonge leeftijd regelmatig Nederlands is gesproken. Volgens dezelfde redenering zijn jongeren die met hun ouders buitenlands spreken en met vrienden Nederlands, juist weer ingedeeld bij een buitenlandse taalachtergrond. Aangenomen kan dan namelijk worden dat de jongere pas op latere leeftijd met Nederlands is begonnen.

In de onderstaande grafiek worden de resultaten voor taalachtergrond gepresenteerd.

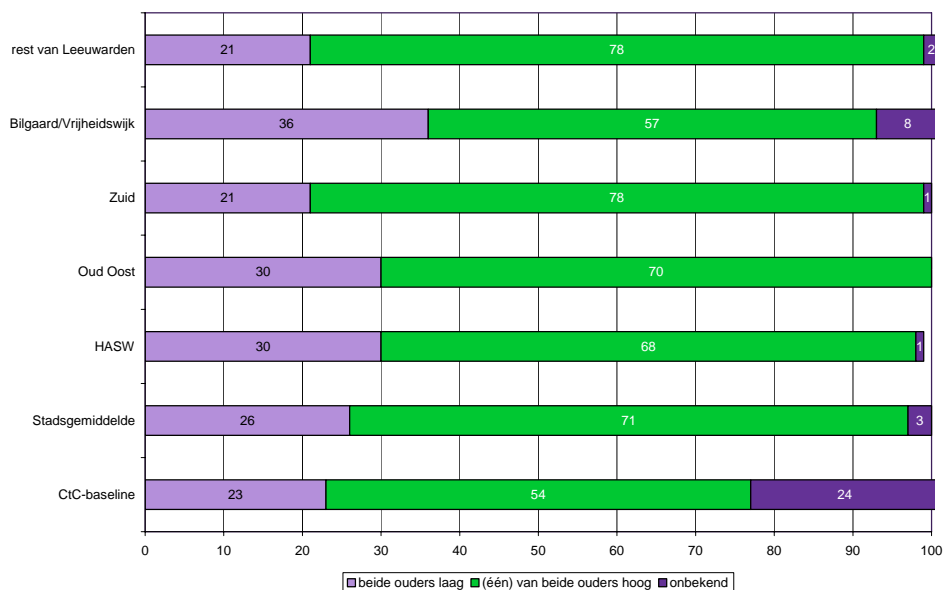
Grafiek 3.4 Taalachtergrond (percentages)

Uit grafiek 3.4 blijkt dat de taalachtergrond van de jongeren in Leeuwarden overeenkomstig is met de taalachtergrond van de jongeren op landelijk niveau. Wanneer naar de taalachtergrond in de wijken afzonderlijk wordt gekeken, blijkt dat er in Bilgaard/Vrijheidswijk relatief veel jongeren wonen die een buitenlandse taalachtergrond hebben en in HASW en Zuid relatief veel jongeren met een Nederlandse taalachtergrond.

In de volgende tabel wordt het opleidingsniveau van de ouders van de respondenten gegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een hoog en een laag niveau. Een ouder wordt ingedeeld op hoog niveau als hij/zij voor het laatst op één van de volgende schooltypes heeft gezeten: middelbaar beroepsonderwijs / hoger beroepsonderwijs / universiteit. Een ouder wordt ingedeeld op laag niveau als hij/zij voor het laatst op één van de volgende schooltypes heeft gezeten: lagere school / lager beroepsonderwijs / middelbare school.

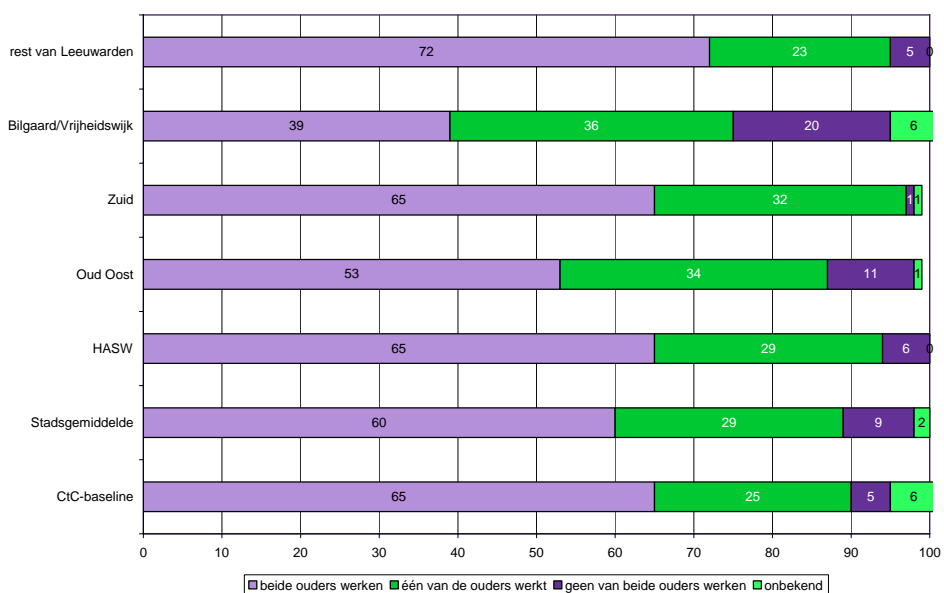
Grafiek 3.5 Opleidingsniveau ouders (percentages)

In de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk wonen relatief veel jongeren waarvan de ouders laag opgeleid zijn. In Leeuwarden, over het algemeen, wonen iets meer jongeren waarvan de ouders laag opgeleid zijn, vergeleken met de CtC baseline. Echter we zien bij de CTC-baseline dat het percentage jongeren dat niet weet welke soort opleiding hun ouders gevolgd hebben groot is: 24 %. Hierdoor zou het kunnen dat het stadsgemiddelde in werkelijkheid niet veel verschilt met de CTC baseline.

In de onderstaande grafiek wordt de arbeidssituatie van de ouders van de jongeren weergegeven. Een ouder wordt in de grafiek meegenomen als werkend als deze een baan heeft, ongeacht het aantal uren per week.

Grafiek 3.6 Arbeidssituatie ouders (percentages)

De arbeidssituatie van de ouders in Leeuwarden blijkt iets af te wijken van de arbeidssituatie van de ouders in de rest van Nederland. Er zijn minder kinderen afkomstig uit gezinnen waarvan beide ouders werken. Op wijkniveau zien we dat de situatie dat beide ouders werken in Bilgaard/Vrijheidswijk relatief weinig voorkomt. Ook de situatie dat geen van beide ouders werkt komt hier relatief het vaakst voor. Ook in de wijk Oud Oost zien we dat de situatie vaak voor komt dat geen van beide ouders werkt

Samenvattend kan worden gesteld dat de wijken Bilgaard/Vrijheidswijk en Oud Oost het meest verschillen ten opzichte van de resultaten die behaald zijn op zowel stedelijk niveau als op het niveau van de CtC-baseline. Leeuwarden als geheel verschilt niet noemenswaardig van de CtC-baseline op achtergrondkenmerken. Wel wonen er in deze stad wat meer jongeren waarvan de ouders laag zijn opgeleid, wat minder twee-oudergezinnen en wat meer jongeren met een Nederlandse achtergrond dan de CtC-baseline. De verschillen tussen de wijken komen voornamelijk naar voren in de volgende achtergrondkenmerken:

- Etniciteit: In Bilgaard/Vrijheidswijk wonen meer allochtonen dan in de overige wijken.
- Gezinssituatie: In Bilgaard/Vrijheidswijk komen de meeste éénoudergezinnen voor.
- Taalachtergrond: Het percentage respondenten met een buitenlandse taalachtergrond is het hoogst in Bilgaard/Vrijheidswijk.
- Opleidingsniveau ouders: In Bilgaard/Vrijheidswijk wonen de meeste jongeren waarvan de ouders laagopgeleid zijn.
- Arbeidssituatie ouders: De situatie dat beide ouders niet werken komt het vaakst voor in Bilgaard/Vrijheidswijk en in Oud Oost.

4 Probleemgedrag

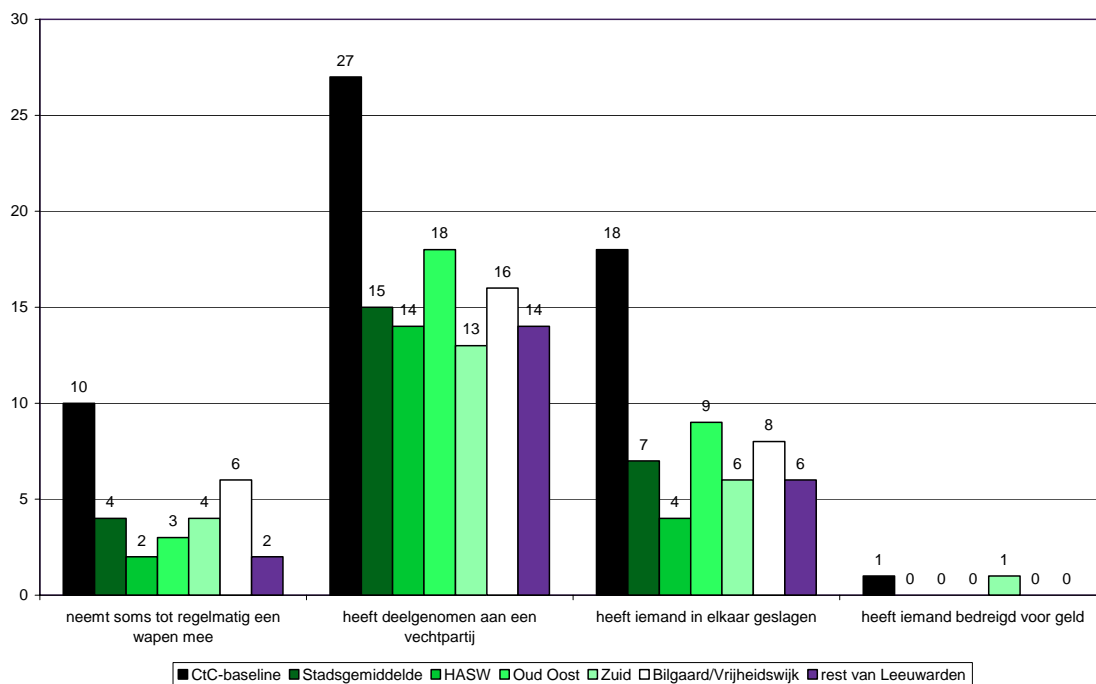
4.1 Inleiding

In deze en volgende paragrafen worden de volgende probleemgedragingen onder jongeren in de geselecteerde wijken vergeleken met Leeuwarden totaal: geweld en jeugddelinquentie, problematisch alcohol en drugsgebruik, schoolverzuim en tienerzwangerschappen.

4.2 Geweld en jeugddelinquentie

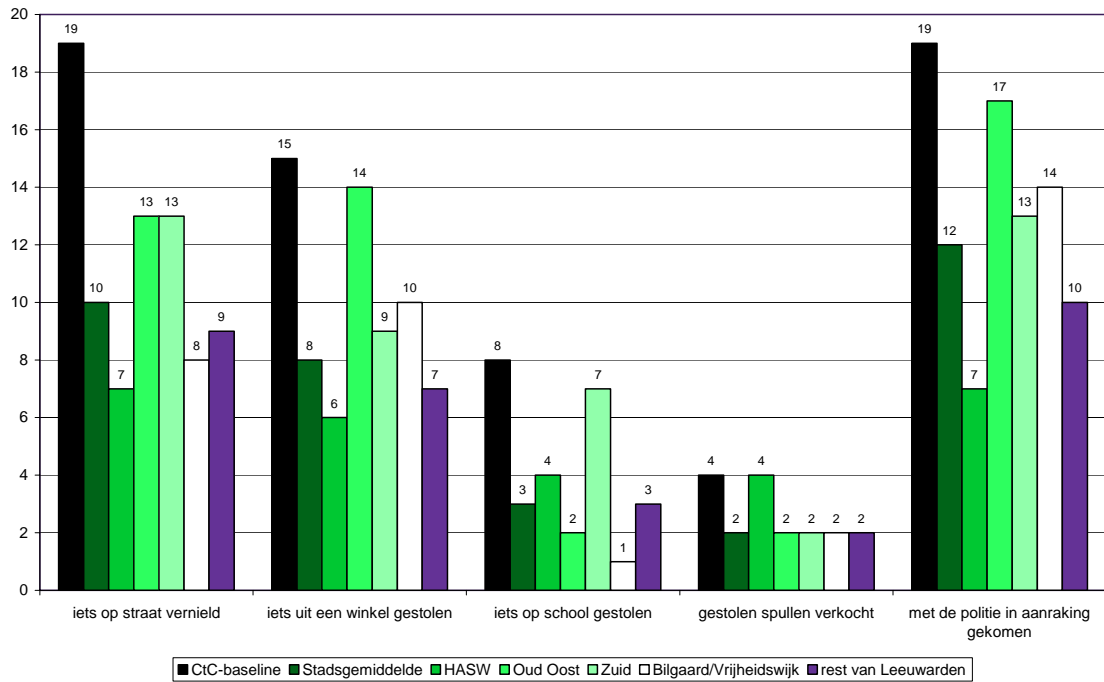
Voor verschillende probleemgedragingen is nagegaan in hoeverre jongeren zich hieraan schuldig maken dan wel in hoeverre dit hen is overkomen. Deze paragraaf richt zich allereerst op geweld en jeugddelinquentie.

Grafiek 4.1 Geweld (percentages)

Opvallend hier is dat het Leeuwardens gemiddelde ver beneden de CTC baseline blijft wat geweld betreft. In Bilgaard/Vrijheidswijk wonen in vergelijking met het stedelijk gemiddelde wat meer jongeren die aangeven de afgelopen 12 maanden soms tot regelmatig een wapen bij zich hebben gedragen. Bij 'deelname aan vechtpartijen' en 'iemand in elkaar geslagen de afgelopen 12 maanden' liggen de percentages het hoogst in Oud Oost, maar ook Bilgaard/Vrijheidswijk vinden we hier op een tweede plaats. Bij het probleemgedrag 'het bedreigen van iemand voor geld' scoort alleen de wijk Zuid 1%, maar deze percentages zijn te klein en verschillen te weinig van elkaar.

Grafiek 4.2 Jeugddelinquentie (percentages)

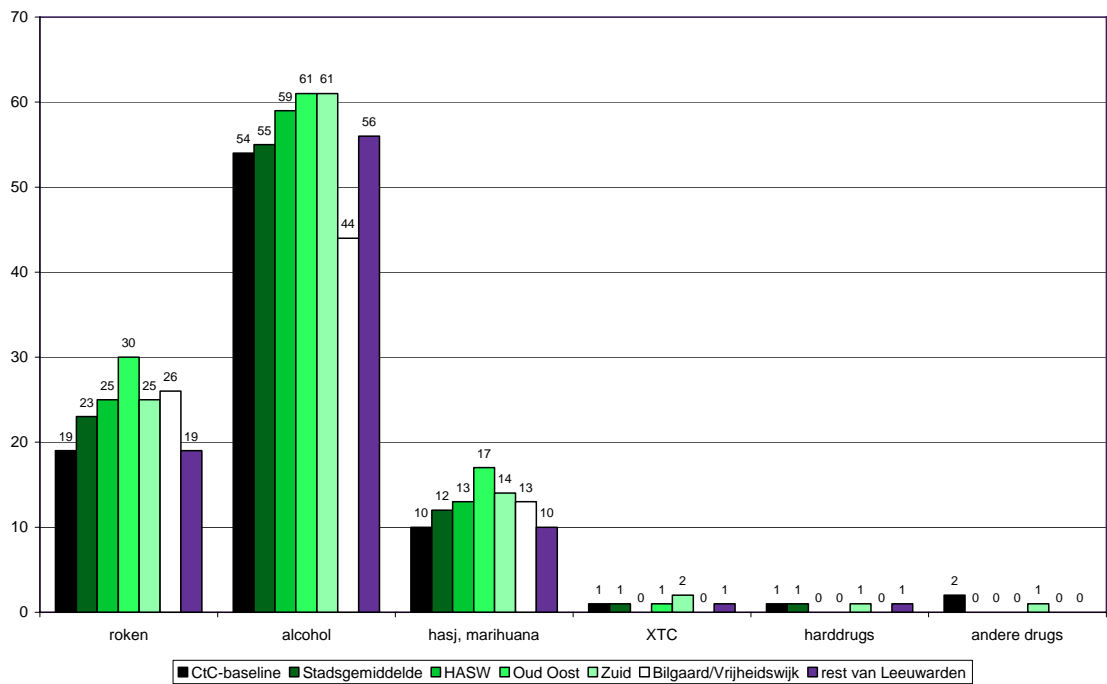

Ook bij jeugddelinquentie zien we dat het Leeuwarden's gemiddelde overal onder het CTC gemiddelde blijft. Als we naar de wijken onderling kijken valt op dat Oud Oost drie maal hoog scoort: bij 'iets op straat vernielen', 'iets uit een winkel stelen' en met de politie in aanraking gekomen'. De wijk HASW scoort hier drie maal opvallend laag. Bij 'iets op school gestolen' zien we dat de percentages het hoogst zijn in de wijk Zuid. De wijk HASW scoort hoger dan de andere wijken in het 'verkoop van gestolen spullen', maar de percentages ontlopen elkaar hier niet veel.

4.3 Problematisch roken, alcohol- en drugsgebruik

In de onderstaande grafieken wordt weergegeven of de jongeren in de afgelopen maand hebben gerookt en/of alcohol en drugs hebben gebruikt, met welke frequentie en in welke mate.

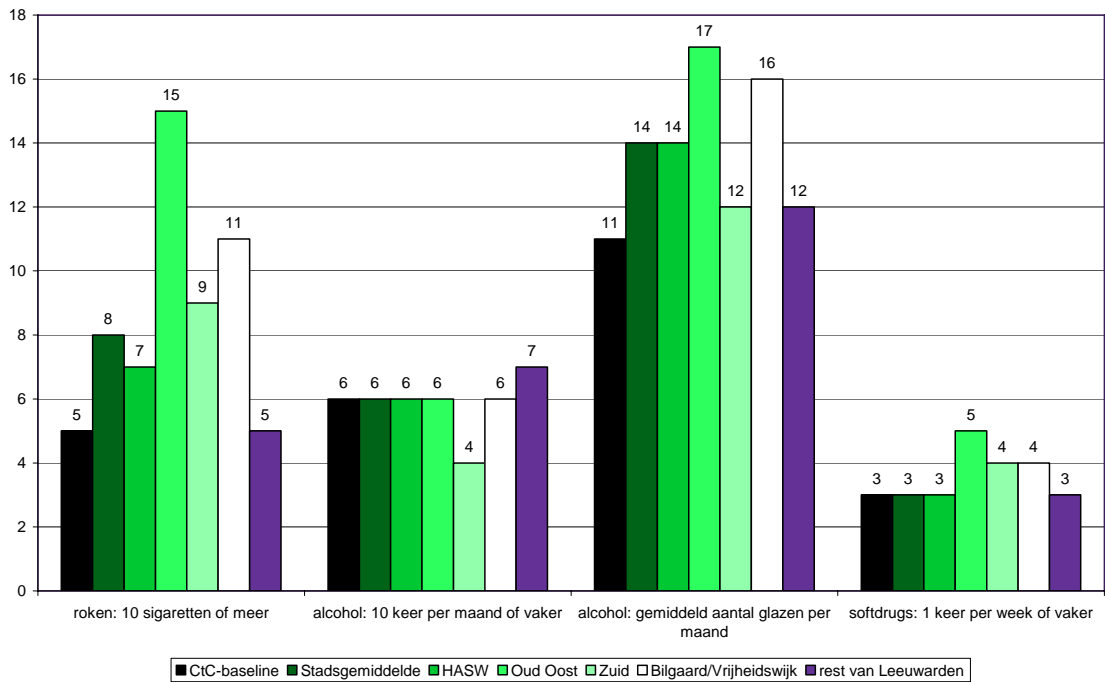
Grafiek 4.3 Jongeren die de afgelopen maand gerookt hebben, alcohol of drugs gebruikt hebben (percentages)

Uit grafiek 4.3 blijkt dat er door de jongeren in Leeuwarden iets meer gerookt en gedronken wordt dan in de rest van Nederland. Vooral de jongeren in Oud Oost zeggen regelmatig een sigaret op te steken. Het alcoholgebruik is in de wijken Oud Oost en Zuid het hoogst. In Oud Oost wordt ook iets meer softdrugs gebruikt. Bij de overige middelen worden geen verschillen gevonden.

In grafiek 4.4 wordt het percentage veelvuldig rokers en veelvuldig gebruikers van alcohol en drugs gepresenteerd.

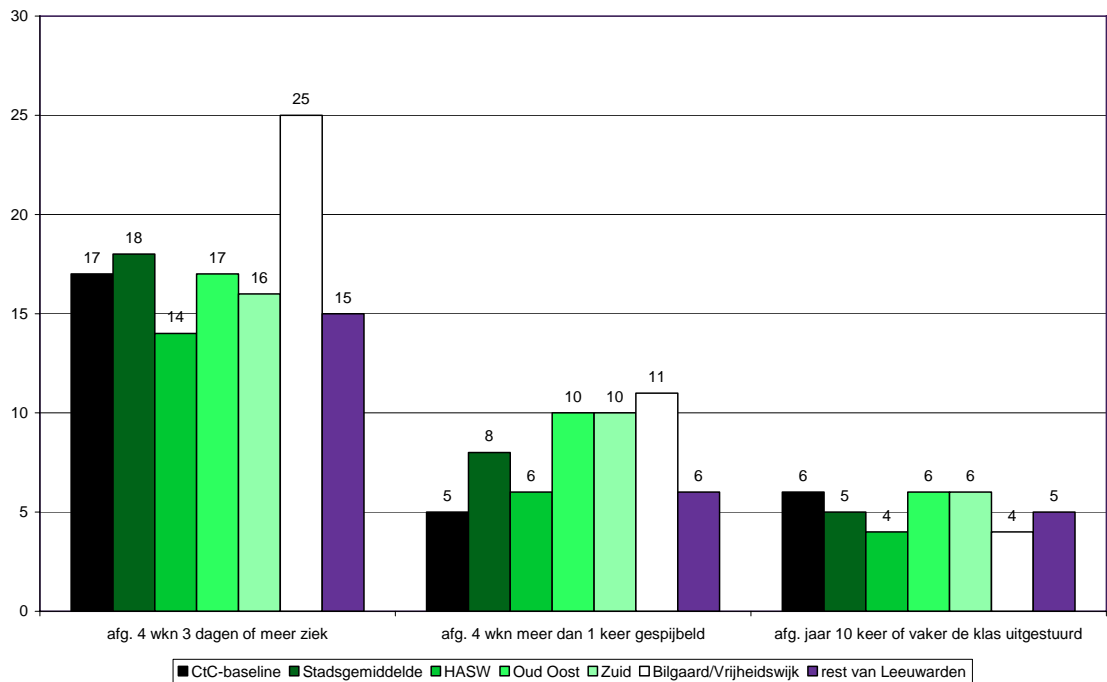
Grafiek 4.4 Veelvuldig roken, alcohol- en drugsgebruik (percentages, resp. gemiddeld aantal glazen)

Het aantal jongeren dat aangeeft tien of meer sigaretten per dag te roken is het hoogst in Oud Oost net als het gemiddeld aantal glazen alcohol per maand. Ook in Bilgaard/Vrijheidswijk ligt het percentage gemiddeld aantal glazen hoog. In de rest van Leeuwarden ligt het percentage jongeren dat tien keer per maand of vaker alcohol drinkt, op de wijk Zuid na, gelijk. In Oud Oost is ook het aantal jongeren dat 1 keer per week softdrugs gebruikt hoger dan in de andere wijken.

4.4 Schoolverzuim

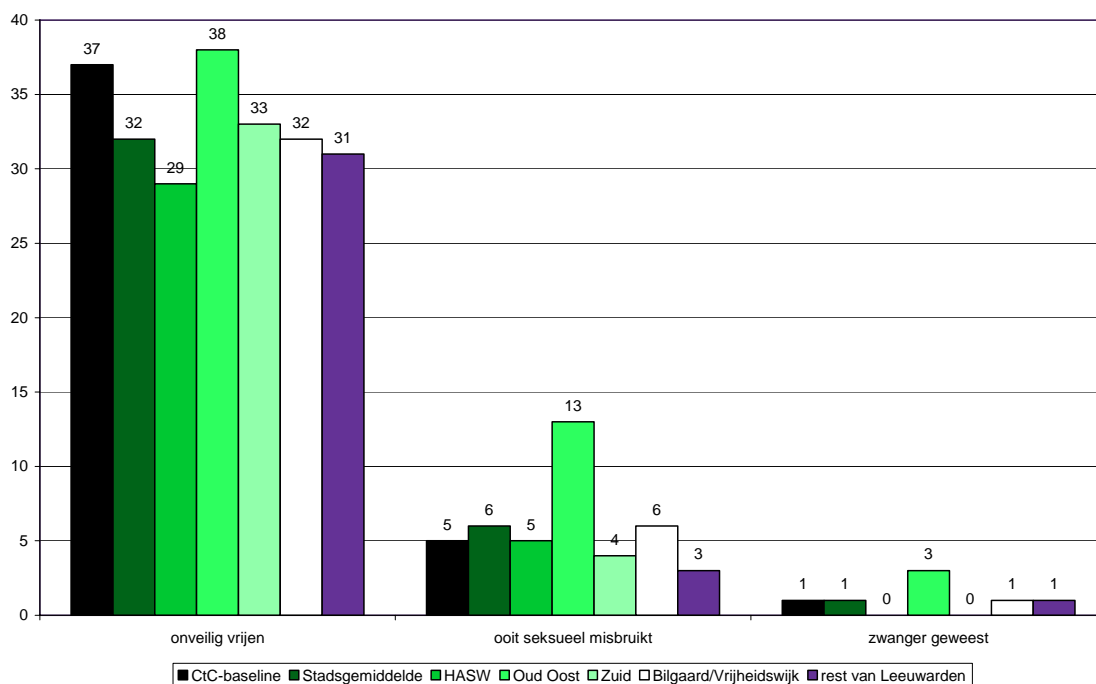
Grafiek 4.5 Schoolverzuim (percentages)

In Bilgaard/Vrijheidswijk komt het relatief vaak voor dat jongeren de afgelopen vier weken drie of meer dagen van school verzuimd hebben wegens ziekte of gespijbeld hebben. De jongeren in de wijk HASW verzuimen relatief weinig door ziekte of spijbelen. Ook zijn de percentages hier laag bij het uit de klas gestuurd worden.

4.5 Tienerzwangerschappen

Grafiek 4.6 Tienerzwangerschappen (percentages)

Het percentage jongeren dat aangeeft wel eens onveilig gevreeën te hebben of dit in ieder geval niet uitsluit, ligt in Leeuwarden lager dan de CtC-baseline. Ook het aantal meisjes dat aangeeft wel eens zwanger geweest te zijn ligt gelijk met de baseline. In de wijk Oud Oost liggen de percentages jongeren die aangeven onveilig vrijen niet uit te sluiten het hoogst. Net zoals het aantal jongeren dat heeft aangegeven ooit eens seksueel misbruikt te zijn en het aantal meisjes die aangeven wel eens zwanger geweest te zijn.

4.5 Samenvatting

- Leeuwarden scoort voor wat betreft de probleemgedragingen net iets anders dan de CtC-baseline. Er worden wat lagere scores gehaald in vergelijking met de CTC baseline op geweld en delinquentie, en hogere scores op drinken, roken en softdrugs.
- Bij gewelddadig gedrag zien we dat de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk het hoogst scoort bij 'regelmatig een wapen meenemen'. De wijk Oud Oost scoort het hoogst bij 'deelname vechtpartij' en 'iemand in elkaar slaan'.
- Jeugddelinquentie: Als we naar de wijken onderling kijken valt op dat Oud Oost drie maal hoog scoort: bij 'iets op straat vernielen', 'iets uit een winkel stelen' en met de politie in aanraking gekomen'. De wijk HASW scoort hier drie maal opvallend laag. Bij 'iets op school gestolen' zien we dat de percentages het hoogst zijn in de wijk Zuid. De wijk HASW scoort hoger dan de andere wijken in het 'verkoopen van gestolen spullen', maar de percentages ontlopen elkaar hier niet veel.
- Roken, drinken, softdrugs en andere drugs: hier blijkt dat er door de jongeren in Leeuwarden iets meer gerookt en gedronken wordt dan in de rest van Nederland. Vooral de jongeren in Oud Oost zeggen regelmatig een sigaret op te steken. Het alcoholgebruik is in de wijken Oud Oost en Zuid het hoogst.

In Oud Oost wordt ook iets meer softdrugs gebruikt. Bij de overige middelen worden geen verschillen gevonden.

- Veel roken, drinken en softdrugs: Het aantal jongeren dat aangeeft tien of meer sigaretten per dag te roken is het hoogst in Oud Oost net zoals het gemiddeld aantal glazen per maand. In de rest van Leeuwarden ligt het percentage jongeren dat tien keer per maand of vaker alcohol drinkt iets hoger dan het gemiddelde, maar verder zijn de percentages in de wijken hier, op de wijk Zuid na, gelijk. In Oud Oost is ook het aantal jongeren dat 1 keer per week softdrugs gebruikt hoger dan in de andere wijken.
- Schoolverzuim: In Bilgaard/Vrijheidswijk komt het relatief vaak voor dat jongeren de afgelopen vier weken drie of meer dagen van school verzuimd hebben wegens ziekte of gespijbeld hebben. De jongeren in de wijk HASW verzuimen relatief weinig door ziekte of spijbelen. Ook zijn de percentages hier laag bij het uit de klas gestuurd worden.
- Tienerzwangerschappen: Het percentage jongeren dat aangeeft wel eens onveilig gevreeën te hebben of dit in ieder geval niet uitsluit ligt in Leeuwarden lager dan de CtC-baseline. Het aantal meisjes dat aangeeft wel eens zwanger geweest te zijn ligt gelijk met de baseline. In de wijk Oud Oost liggen de percentages jongeren die aangeven onveilig vrijen niet uit te sluiten het hoogst. Net zoals het aantal jongeren dat heeft aangegeven ooit eens seksueel misbruikt te zijn en het aantal meisjes die aangeven wel eens zwanger geweest te zijn.

5 Risico- en beschermende factoren: stadsgemiddelde

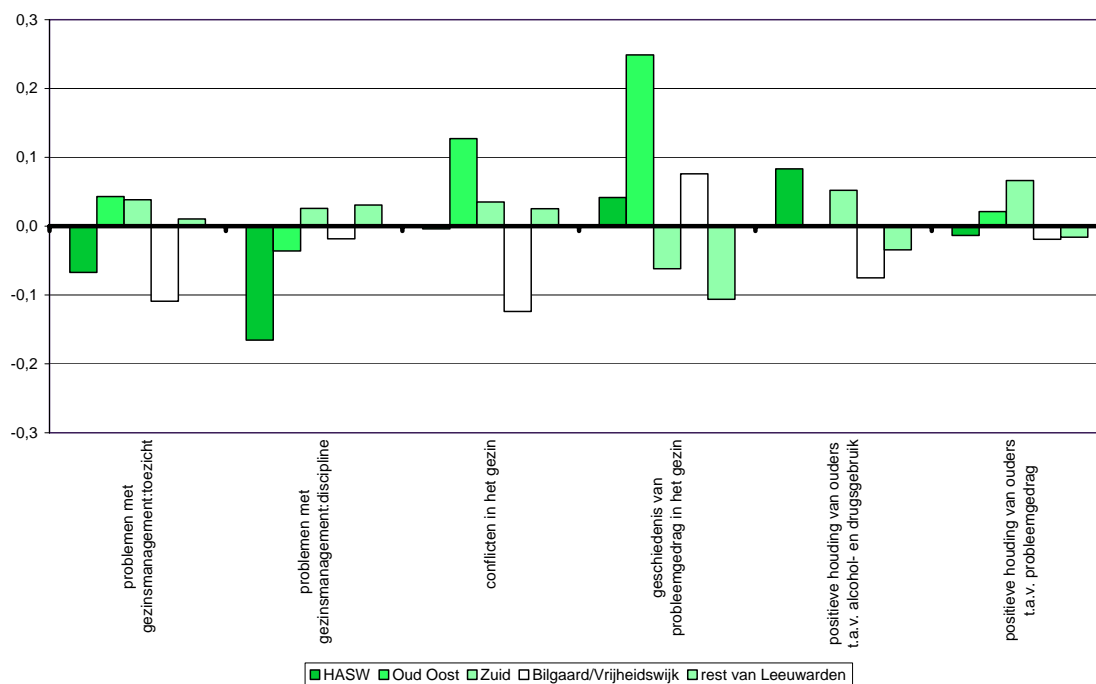
5.1 Inleiding

In de paragrafen 5.2 en 5.3 worden de scores op de verschillende risico- en beschermende factoren weergegeven voor de wijken in Leeuwarden.

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven geldt hier dat hoe hoger de score is, hoe sterker de factor in de desbetreffende wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge positieve score negatief worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge positieve score gunstig. De afwijking ten opzichte van het stedelijke gemiddelde wordt in dit hoofdstuk gepresenteerd als z-scores⁸.

5.2 Risicofactoren

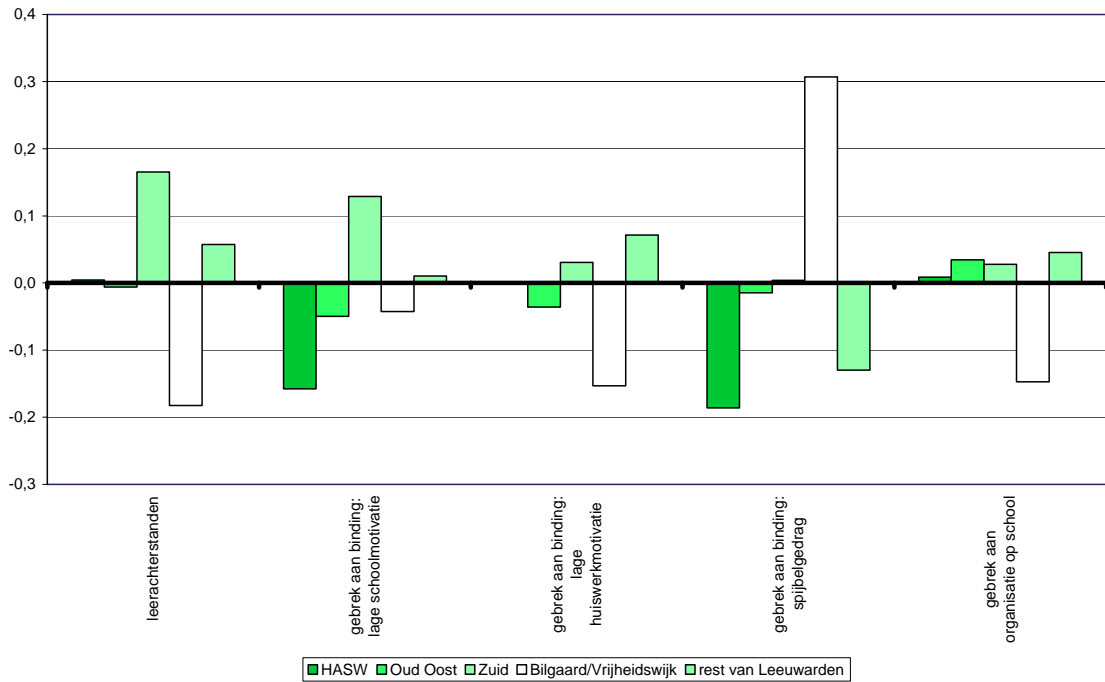
Grafiek 5.1 Gezin: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

De scores op de risicofactoren binnen het domein 'gezin' wijken over het algemeen niet sterk af van het stedelijke gemiddelde. De scores voor de wijken vallen namelijk bijna allemaal wel grotendeels boven of onder de nullijn, maar de afwijkingen blijven alle, behalve 1, onder de grens van 0.25 en zijn dus niet noemenswaardig. Wel noemenswaardig ongunstig is de score van de wijk Oud Oost op 'geschiedenis van het probleemgedrag in het gezin'.

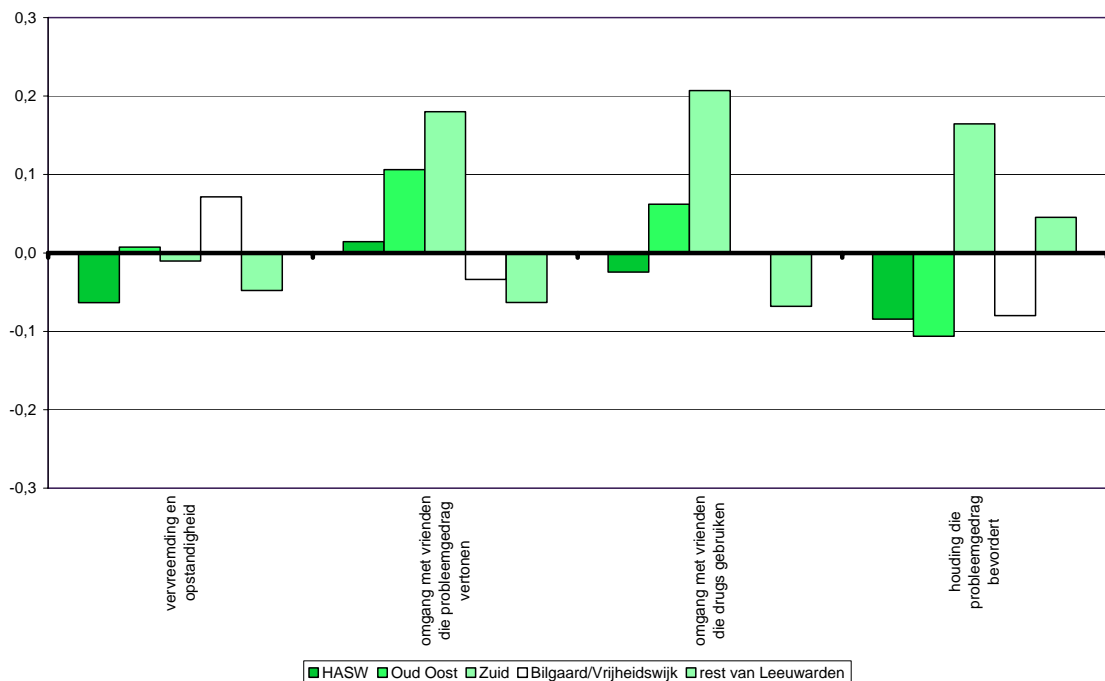
Noot 8 Voor de volledigheid zijn de ruwe scores van zowel de risico- als de beschermende factoren weergegeven in Bijlage 1.

Grafiek 5.2 School: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

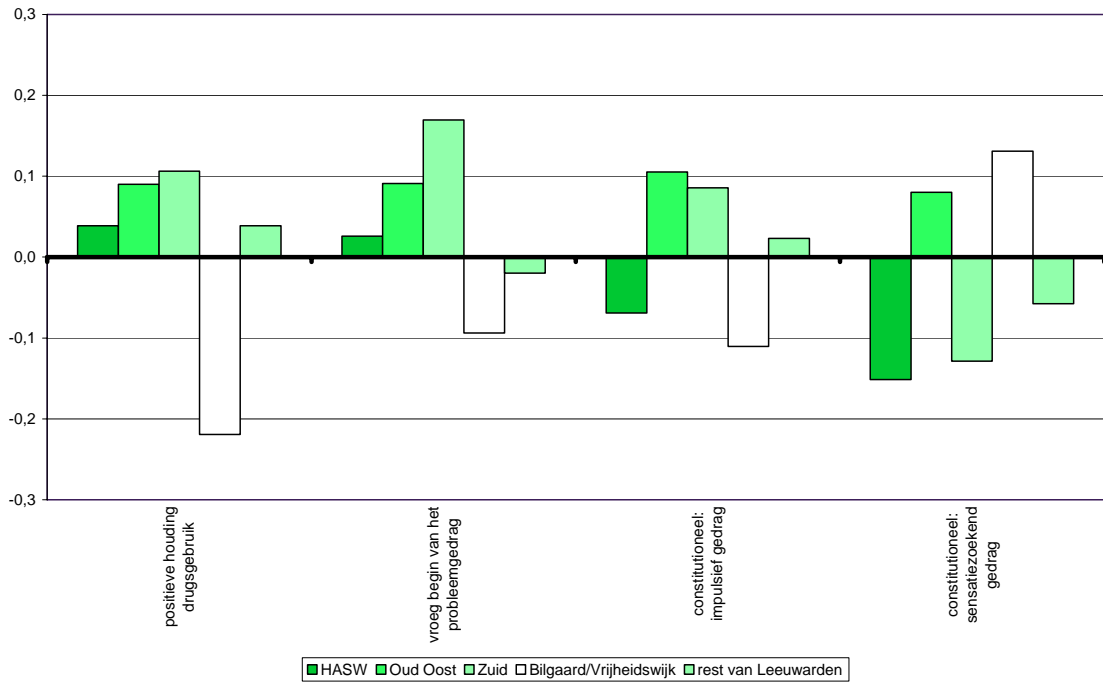

Binnen het domein school zien we dat de wijken over het algemeen wel afwijken van het gemiddelde, maar dit is niet noemenswaardig. Alleen de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk wijkt opmerkelijk ongunstig af met de factor gebrek aan binding: spijbelgedrag.

Grafiek 5.3a Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

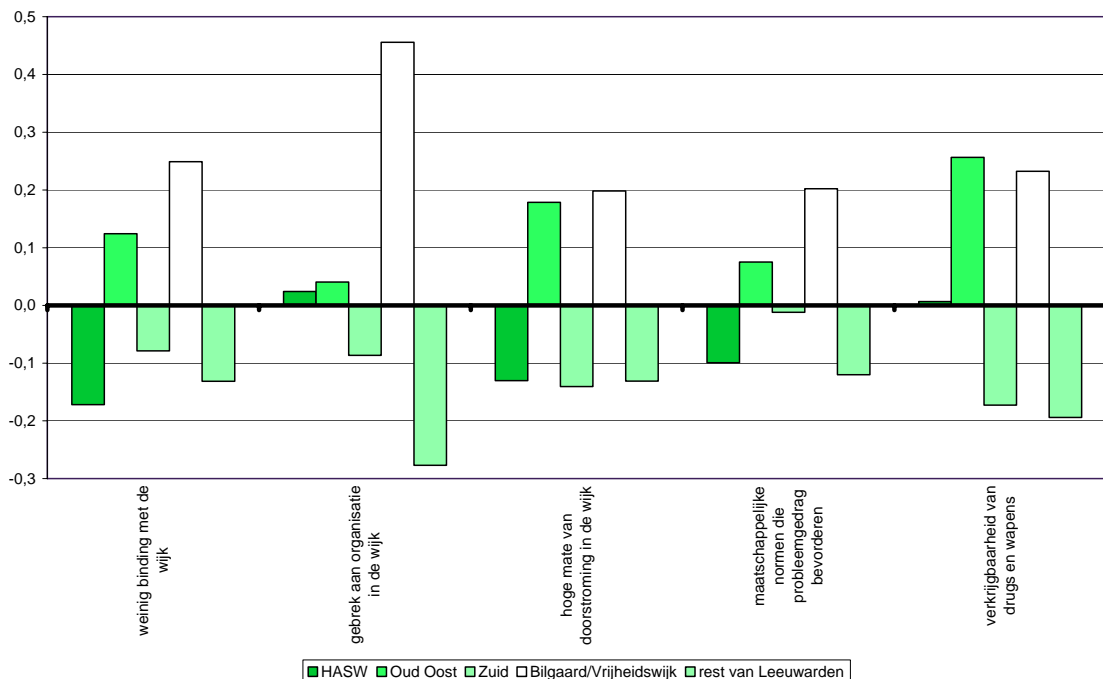

Grafiek 5.3b Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

Bij de risicofactoren die gerelateerd zijn aan het domein 'kinderen en jongeren' zien we dat de wijk Zuid zes van de acht keer ongunstig scoort, waarvan een paar keer bijna opmerkelijk. Ook zien we dat de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk bijna opmerkelijk gunstig scoort op de factor 'positieve houding drugsgebruik'. Deze factor geeft aan dat de jongeren weinig omgang hebben met vrienden die drugs gebruiken.

Grafiek 5.4 Wijk: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

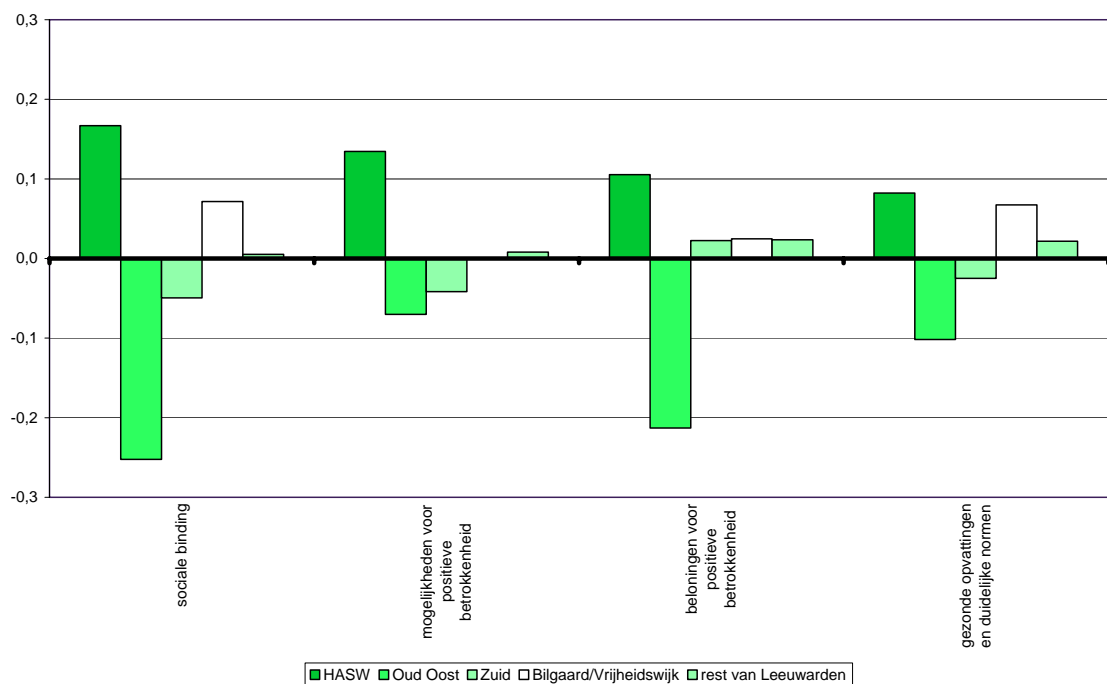
Binnen het domein 'wijk' worden wel opmerkelijke verschillen gevonden. Zo zien we dat in de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk alle factoren ongunstig scoren, waarvan 2 opmerkelijk ongunstig: weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk. De factor verkrijgbaarheid van drugs, scoort opmerkelijk ongunstig in de wijk Oud Oost en bijna opmerkelijk ongunstig in de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk. Dit betekent dat de jongeren in deze wijken vinden dat er veel rommel en graffiti op straat aanwezig is en zij sterker dan gemiddeld vinden dat misdaad en drugshandel in hun buurt voorkomen. Ook scoort de wijk Oud Oost vijf keer ongunstig, maar vier maal niet opmerkelijk. De wijken Zuid en rest van Leeuwarden scoren vijf maal gunstig. Op de factor 'gebrek aan binding in de wijk' scoort rest van Leeuwarden opvallend positief.

5.3 Beschermende factoren

In deze paragraaf worden de scores van de wijken op de beschermende factoren vergeleken met het stedelijke gemiddelde van Leeuwarden.

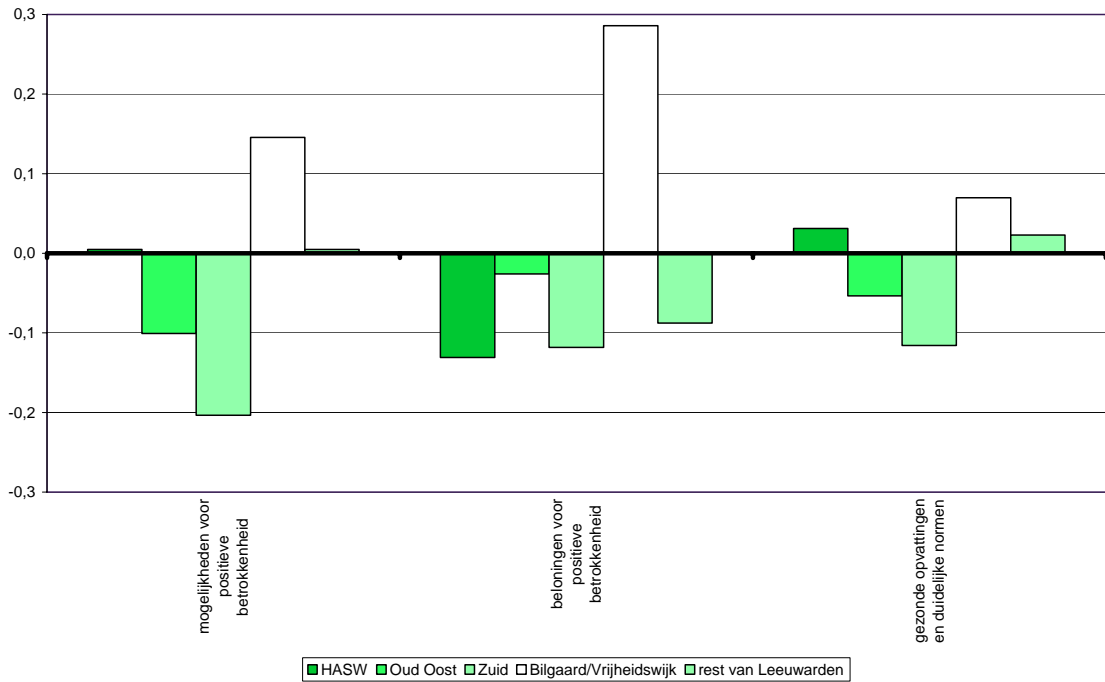
Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in de wijken aanwezig is. Het gaat hier om een beschermende factor en dan is een hoge positieve score gunstig en een negatieve score ongunstig.

Grafiek 5.5 Gezin: beschermende factoren (Z-score tov gemiddelde Leeuwarden)

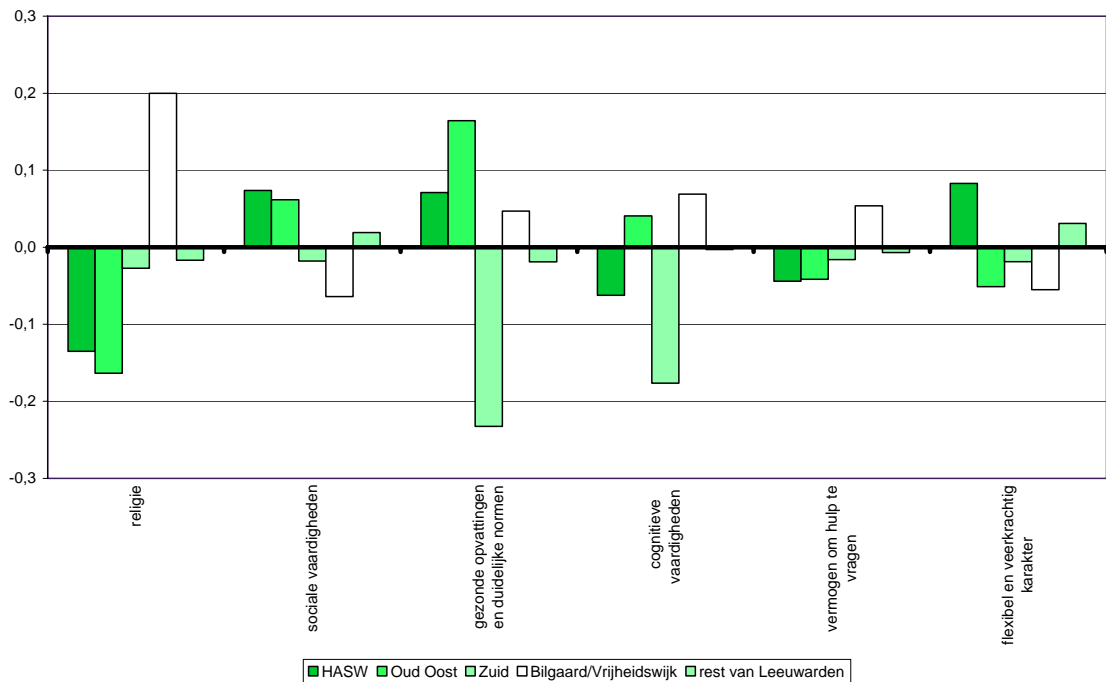
Binnen het domein 'gezin' zien we dat de wijk Oud Oost opmerkelijk ongunstig scoort op de factor 'sociale binding' en bijna opmerkelijk op de factor 'beloning voor positieve betrokkenheid'. De wijk HASW scoort in dit domein vier maal gunstig.

Grafiek 5.6 School: beschermende factoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

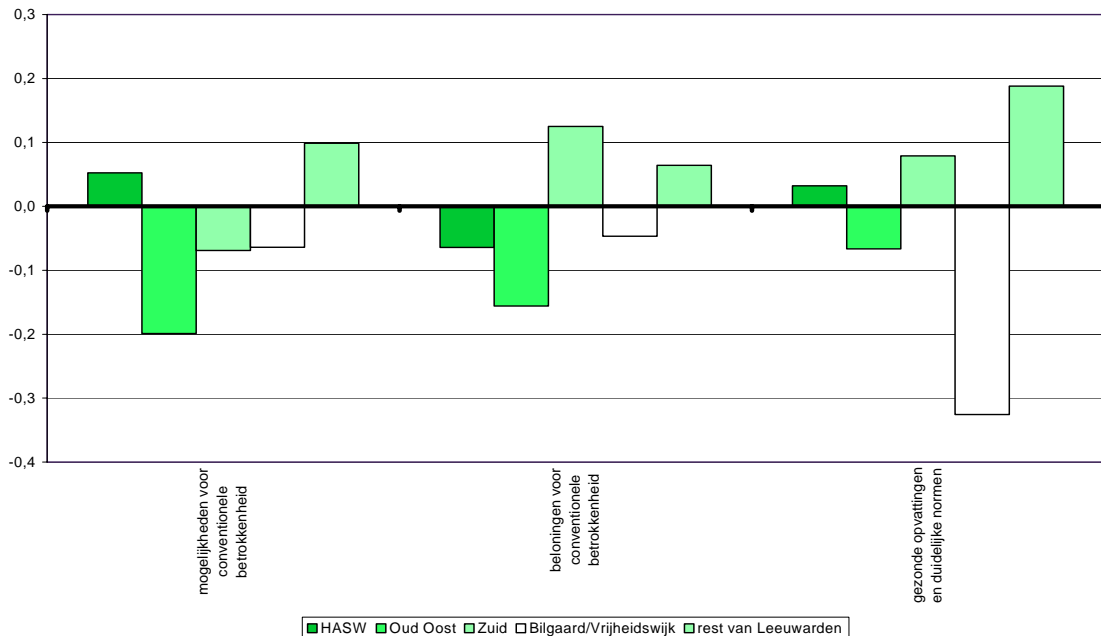
Binnen het domein 'school' scoort de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk drie maal gunstig waarvan één maal opmerkelijk: de factor beloningen voor positieve betrokkenheid. De wijk Zuid scoort één maal bijna opmerkelijk ongunstig met de factor mogelijkheden voor positieve betrokkenheid.

Grafiek 5.7 Kinderen en jongeren: beschermende factoren (Z-score tov gemiddelde Leeuwarden)

Voor de zes beschermende factoren binnen het domein 'kinderen en jongeren' worden wederom geen opmerkelijke verschillen gevonden ten opzichte van het gemiddelde in Leeuwarden. Alleen de factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' is bijna opmerkelijk ongunstig in de wijk Zuid. De wijk Zuid scoort in dit domein op alle factoren ongunstig.

Grafiek 5.8 Wijk: beschermende factoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Leeuwarden)

De score die binnen het domein 'wijk' op 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' behaald is, is in Bilgaard/Vrijheidswijk opvallend lager dan het stedelijke gemiddelde. Dat betekent dat zij in hun buurt relatief minder vaak worden aangesproken bij normovertredend gedrag. De overige scores wijken niet noemenswaardig af van de stedelijke gemiddelden.

5.4 Samenvatting

De afzonderlijke wijken in Leeuwarden wijken over het algemeen niet af nauwelijks af van de scores van Leeuwarden als geheel op de risico- en beschermende factoren. Er werden bij de risicofactoren slechts enkele opvallende verschillen gevonden:

- Domein gezin: In de wijk Oud Oost wordt een opmerkelijk ongunstige score gevonden op de factor: geschieden van het probleemgedrag in het gezin.
- Domein school: In de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk wordt in dit domein een opvallend ongunstige score gevonden op de factor 'gebrek aan binding: spijbelen'.
- Domein kinderen en jongeren: De wijk Bilgaard/Vrijheidswijk scoort hier bijna opmerkelijk gunstig op de factor 'positieve houding tov drugsgebruik'. Dit betekent dat de jongeren weinig omgang hebben met vrienden die drugs gebruiken.
- Domein wijk: in dit domein worden meerdere opmerkelijke scores behaald. De wijk Bilgaard/Vrijheidswijk scoort op alle factoren ongunstig, waarvan 2 maal opmerkelijk: weinig binding met de wijk (buurt missen als je verhuist) en gebrek aan organisatie in de wijk (de jongeren vinden dat er veel rommel, graffiti, misdaad en of drugshandel op straat is).

De wijk Oud Oost scoort opmerkelijk ongunstig met de factor 'verkrijgbaarheid van drugs. Deze factor scoort in de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk ook bijna opmerkelijk ongunstig. De wijk Oud Oost scoort ook 5 maal ongunstig, doch niet opmerkelijk. De wijk Zuid scoort net als de rest van Leeuwarden 5 keer gunstig.

Bij de beschermende factoren zien we in de verschillende domeinen:

- Domein gezin: Binnen dit domein scoort de wijk HASW 4 maal gunstig doch niet opmerkelijk. De wijk Oud Oost scoort opmerkelijk ongunstig op de factor 'sociale binding' (in hoeverre een jongere op kan schieten met de ouders) en bijna opmerkelijk ongunstig op de factor 'beloning voor positieve betrokkenheid' (in hoeverre de jongere binnen het gezin mee mag beslissen en of er vaak leuke dingen ondernomen worden).
- Domein school: Binnen dit domein scoort de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk drie maal gunstig waarvan één maal opmerkelijk: de factor beloningen voor positieve betrokkenheid. Deze factor geeft aan in hoeverre de leraren het opmerken als er iets goed gedaan wordt en hiervoor een compliment geven. De wijk Zuid scoort één maal bijna opmerkelijk ongunstig met de factor mogelijkheden voor positieve betrokkenheid.
- Domein kinderen en jongeren: Voor de zes beschermende factoren binnen het domein 'kinderen en jongeren' worden wederom geen opmerkelijke verschillen gevonden ten opzichte van het gemiddelde in Leeuwarden. Alleen de factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' is bijna opmerkelijk ongunstig in de wijk Zuid. Dit betekent dat de jongeren vinden dat ze mogen spieken, stelen of zich met geweld verdedigen, en dat ze niet eerlijk hoeven te zijn tegen hun ouders. De wijk Zuid scoort in dit domein op alle factoren ongunstig.
- Domein wijk: De score die binnen het domein 'wijk' op 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' behaald is, is in Bilgaard/Vrijheidswijk opvallend lager dan het stedelijke gemiddelde. Dat betekent dat zij in hun buurt relatief minder vaak worden aangesproken bij normovertredend gedrag..

6 Vergelijking met 2004

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de scholierenmeting uit 2004 vergeleken met de jongerenmeting uit 2006 voor de wijk HASW op probleemgedrag, risicofactoren en beschermende factoren. In 2004 werd het scholierenonderzoek CTC afgenomen via de scholen voor voortgezet onderwijs in Leeuwarden. In 2006 is het niet gelukt de scholen mee te laten werken aan een effectmeting en is de gemeente Leeuwarden noodgedwongen overgegaan op een jongerenenquête waarbij de jongeren op huisadres een inlogbrief met verzoek tot deelname ontvingen. Deelname was verder anoniem. De vragen waren identiek aan de vragen uit de scholierenmeting. Het is onbekend of deze manier van afname andere resultaten oplevert dan afname via de vragenlijst op school. Theoretisch zou het kunnen dat een andere categorie jongeren in 2006 meedeed aan de jongerenenquête dan in 2004 meedeed aan de scholierenenquête. Ondanks het ter beschikking stellen van voor jongeren aantrekkelijke prijzen is het mogelijk dat de categorie minst gemotiveerde jongeren uit is gevallen. Een 1 op 1 vergelijking van 2006 met 2004 is dan ook niet mogelijk zonder dit voorbehoud te maken. Wat we wel kunnen doen is de verschillen tussen 2004 en 2006 beschrijven zonder hier conclusies aan te verbinden.

6.2 Probleemgedrag in 2004

geweld

Tabel 6.1 Geweld

Probleemgedrag	1. Geweld		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	HASW	2004	2006
	Neemt wapen mee	10%	2%
	Deelname aan vechtpartij	36%	14%
	Iemand in elkaar geslagen	25%	4%
	Bedreigd voor geld	2%	0%

Bij geweld zien we dat in de wijk HASW in 2006 de percentages op alle probleemgedragingen behorende bij geweld, fors gedaald zijn. Stak in 2004 HASW bij 'deelnamen vechtpartij' en 'iemand in elkaar slaan' nog ver boven de andere wijken uit, in 2006 zien we dat Oud Oost hier boven de andere wijken uitsteekt.

jeugd delinquentie

Tabel 6.2 Jeugd delinquentie (percentages)

Probleemgedrag	2. Jeugd delinquentie		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	HASW	2004	2006
	Iets op straat vernielen	21%	7%
	Iets uit winkel stelen	14%	6%
	Iets op school stelen	10%	4%
	Heling gestolen spullen	3%	4%
	In aanraking met politie	20%	7%

Bij jeugd delinquentie zien we dat de percentages van HASW in 2006 op alle fronten sterk verlaagd zijn, behalve bij 'gestolen spullen verkocht': hier is het percentage opgelopen van 3% naar 4% van de jongeren die dit aangeeft.

roken, alcohol- en drugsgebruik

Tabel 6.3 Roken, alcohol- en drugsgebruik (in percentages)

Probleemgedrag	3. Problematisch alcohol- en drugsgebruik		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	HASW	2004	2006
	Gerookt in afgelopen maand	39%	25%
	> 10 sigaretten per dag	8%	7%
	Alcohol gedronken in de afgelopen maand	70%	59%
	Gemiddeld aantal glazen alcohol per maand	24	14
	> 10 keer per maand alcohol	13%	6%
	Softdrugs gebruikt in de afgelopen maand	23%	13%
	> 1 keer per week softdrugs	6%	3%

In 2004 wordt in de wijk HASW significant meer gerookt dan in de andere wijken en Leeuwarden gemiddeld. Ook wordt er meer hasj en marihuana gebruikt dan in de andere wijken. In 2006 is het percentage jongeren dat aangeeft te roken gedaald van 39% naar 25%. Het marihuana gebruik is gedaald van 23% naar 13%.

De wijk Oud Oost haalt nu bij roken en marihuana de hoogste percentages.

Bij alcoholgebruik waren de percentages van Oud Oost in 2004 al het hoogst en dat is in 2006 zo gebleven. De wijk Zuid scoort ook hoog in 2006 bij alcoholgebruik.

In 2004 zien we dat HASW bij '10 keer per maand of vaker alcohol' het hoogste percentage scoort in vergelijking met de andere wijken en bij het gemiddeld aantal glazen per maand zelfs significant hoger. In 2006 is het percentage '10 keer per maand of vaker alcohol' gedaald van 13% naar 6% (deze 6% is gelijk aan de andere wijken). Het gemiddeld aantal glazen per maand is gedaald voor HASW van 24 naar 14. In 2006 zien we dat Oud Oost en Zuid hier de hoogste percentages halen (17% en 16%)

In Oud Oost wordt net als in 2004 het meest gerookt en softdrugs gebruikt.

schooluitval

Tabel 6.4 Schooluitval (percentages)

Probleemgedrag	4. Schooluitval		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	HASW	2004	2006
	> 3 dagen ziek afgelopen 4 weken	11%	14%
	> 1 keer spijbelen afgelopen 4 weken	11%	6%
	> 10 keer klas uitgestuurd afgelopen 4 weken	7%	4%

In 2004 scoorde HASW nog 7% bij het 'uit de klas gestuurd worden', nu in 2006 is dit 4%. Het verzuim door spijbelen is verminderd van 11% naar 6%. Het verzuim door ziekte is toegenomen van 11 naar 14%.

6.3 Risicofactoren in 2004 en 2006

Tabel 6.5 Gezin: risicofactoren (Z-score t.a.v. stadsgemiddelde)

Domein	Gezin		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Risicofactor	2004	2006
	Problemen met gezinsmanagement: toezicht	0,16	-0,06
	Problemen met gezinsmanagement: discipline	0,11	-0,17
	Conflicten in het gezin	0,08	-0,01
	Geschiedenis van het probleemgedrag in het gezin	0,21	0,04
	Positieve houding ouders t.a.v. probleemgedrag	0,11	-0,02
	Positieve houding ouders t.a.v. alcohol- en drugs-gebruik	0,25	0,08
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Alle risicofactoren binnen het domein gezin zijn verbeterd.

Tabel 6.6 School: risicofactoren (Z-score t.a.v. stadsgemiddelde)

Domein	School		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Risicofactor	2004	2006
	Leerachterstanden	0,10	-0,01
	Gebrek aan binding: lage schoolmotivatie	0,13	-0,16
	Gebrek aan binding: lage huiswerkmotivatie	0,12	-0,00
	Gebrek aan binding: spijbelgedrag	0,01	-0,18
	Gebrek aan organisatie op school	-0,04	0,02
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Bijna alle factoren binnen het domein school zijn verbeterd. Alleen de factor 'gebrek aan organisatie op school' is licht verslechterd.

Tabel 6.7 Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. stadsgemiddelde)

Domein	Kinderen en jongeren		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Risicofactor	2004	2006
	Vervreemding en opstandigheid	- 0,01	- 0,07
	Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	0,16	- 0,02
	Omgang met vrienden die drugs gebruiken	0,20	- 0,03
	Houding die probleemgedrag bevordert	0,08	- 0,08
	Positieve houding tov drugsgebruik	0,28	0,04
	Vroeg begin van het probleemgedrag	0,17	0,03
	Constitutioneel: impulsief gedrag	0,14	- 0,07
	Constitutioneel: sensatiezoekend gedrag	0,11	- 0,16

Alle factoren binnen het domein Kinderen en jongeren zijn verbeterd.

Tabel 6.8 Wijk: risicofactoren (Z-score t.o.v. stadsgemiddelde)

Domein	Wijk		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Risicofactor	2004	2006
	Weinig binding met de wijk	-0,02	-0,18
	Gebrek aan organisatie in de wijk	0,26	0,03
	Hoge mate van doorstroming in de wijk	-0,18	-0,13
	Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	0,18	-0,10
	Verkrijgbaarheid van drugs en wapens	0,13	0,01
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Bijna alle factoren binnen het domein wijk zijn verbeterd. Alleen de factor hoge mate van doorstroming is licht verslechterd.

6.4 Beschermende factoren in 2004 en 2006

In deze paragraaf worden de scores van de wijken van Leeuwarden op de beschermende factoren vergeleken met de CtC-baseline. Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in de wijken aanwezig is. Het gaat hier om een beschermende factor en dan is een hoge positieve score gunstig en een negatieve score ongunstig.

Tabel 6.9 Gezin: beschermende factoren (Z-score t.o.v. stadsgemiddelde)

Domein	Gezin		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Beschermende factor	2004	2006
	Sociale binding	-0,14	0,16
	Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	-0,12	0,14
	Beloningen voor positieve betrokkenheid	-0,12	0,11
	Gezonde opvattingen en duidelijke normen	-0,13	0,08
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Alle factoren binnen het domein gezin zijn verbeterd. Sommige zelfs opmerkelijk.

Tabel 6.10 School: beschermende factoren (Z-score t.o.v. stadsgemiddelde)

Domein	School		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Beschermende factor	2004	2006
	Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	-0,08	0,01
	Beloningen voor positieve betrokkenheid	0,08	-0,13
	Gezonde opvattingen en duidelijke normen	-0,05	0,04
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Twee van de drie factoren binnen het domein school zijn verbeterd. Beloningen voor positieve betrokkenheid is verslechterd.

Tabel 6.11 Kinderen en jongeren: beschermende factoren (Z-score t.o.v. stadsgemiddelde)

Domein	Kinderen en Jongeren		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Beschermende factor	2004	2006
	Religie	-0,20	-0,14
	Sociale vaardigheden	-0,20	0,08
	Gezonde opvattingen en duidelijke normen	0,03	0,08
	Cognitieve vaardigheden	-0,07	-0,07
	Vermogen om hulp te vragen	-0,08	-0,05
	Flexibel en veerkrachtig karakter	0,13	0,08
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Binnen het domein Kinderen en jongeren zijn 4 van de 6 factoren verbeterd. 1 factor is gelijk gebleven en 1 is licht verslechterd.

Tabel 6.12 Wijk: beschermende factoren (Z-score t.o.v. stadsgemiddelde)

Domein	Wijk		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Beschermende factor	2004	2006
	Mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid	-0,09	0,06
	Beloningen voor conventionele betrokkenheid	-0,05	-0,07
	Gezonde opvattingen en duidelijke normen	-0,18	0,03
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = Z-score = 0		

Binnen het domein wijk zijn 2 van de 3 factoren verbeterd. 1 factor licht verslechterd.

6.5 Samenvatting

Bij probleemgedrag zien we:

- Bij geweld is de wijk HASW op alle factoren sterk verbeterd
- Bij Jeugddelinquentie zien we dat de percentages hier op 4 van de 5 probleemgedragingen verbeterd zijn. Heling van gestolen spullen is min of meer gestabiliseerd.
- Bij alcohol en drugsgebruik zien we dat HASW op 6 van de 7 probleemgedragingen sterk verbeterd. Alleen het percentage jongeren dat veel rookt blijft min of meer stabiel.
- Het verzuim door spijbelen en de klas uitgestuurd worden is verbeterd. Verzuim door ziekte is verslechterd.

Bij de risicofactoren zien we:

- Alle risicofactoren binnen het domein gezin zijn sterk verbeterd
- Binnen het domein school zijn 4 van de 5 risicofactoren sterk verbeterd. Alleen 'gebrek aan organisatie op school' is licht verslechterd.
- Binnen het domein kinderen en jongeren zijn alle risicofactoren verbeterd, de meeste fors.
- Binnen het domein wijk zijn 4 van de 5 factoren sterk verbeterd, alleen de factor 'hoge mate van doorstroming in de wijk' is licht verslechterd.

Bij de beschermende factoren zien we:

- Binnen het domein gezin zien we dat alle beschermende factoren verbeterd zijn, de meeste opvallend.
- Binnen het domein school zijn 2 van de 3 beschermende factoren verbeterd. De factor 'beloningen voor positieve betrokkenheid' is sterk verslechterd.
- Binnen het domein kinderen en jongeren zijn 4 van de 6 factoren verbeterd. De factor 'cognitieve vaardigheden' is gelijk gebleven en de factor 'flexibel en veerkrachtig karakter' is iets afgenomen.
- Binnen het domein wijk zijn 2 van de 3 factoren verbeterd. De factor 'beloningen voor conventionele betrokkenheid' is licht verslechterd.

7 Analyse en vergelijking Preventieplan

Het onderzoeksrapport van DSP-groep uit 2004 laat zien dat de scores van het gebied Huizum (West en Oost)/Achter de Hoven/Schepenbuurt/Wielenpölle (HASW) op meerdere punten in negatieve zin afwijkt van het stedelijk gemiddelde. Jongeren in dit gebied gebruiken meer alcohol en soft drugs, roken meer, en gebruiken meer geweld dan hun leeftijdsgenoten in de overige onderzoeksgebieden en in de rest van Leeuwarden. Verder hebben jongeren in het gebied HASW te maken met een tolerantere houding van ouders en vrienden t.a.v. alcohol- en drugsgebruik dan in de overige onderzochte gebieden en waarderen ze de manier waarop hun wijk georganiseerd is minder positief. Daarentegen spijbelen ze minder, verhuizen ze minder vaak en is er sprake van een betrekkelijk grote binding binnen het gezin in vergelijking met de andere gebieden. De onderkende problematiek in dit gebied wordt bevestigd door signalen uit allerlei organisaties en individuele klachten. Op basis van deze uitkomsten heeft de stuurgroep CTC in mei 2004 besloten CTC Leeuwarden in het gebied HASW te starten.

Het preventieteam heeft tijdens de eerste bijeenkomst op 1 juli 2004 op basis van het scholierenonderzoek een globale selectie gemaakt van nader te onderzoeken risico- en beschermende factoren binnen het gebied HASW. Deze globale selectie zag er als volgt uit;

Risicofactoren	Beschermende factoren
GEZIN	
<ul style="list-style-type: none"> • Geschiedenis van het probleemgedrag in het gezin. • Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding. • Problemen met gezinsmanagement. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezonde opvattingen en duidelijke normen.
SCHOOL	
<ul style="list-style-type: none"> • Vroeg- en aanhoudend antisociaal gedrag. • Leerachterstanden beginnend bij basisschool. • Relatie met wijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezonde opvattingen en duidelijke normen.
KINDEREN EN JONGEREN	
<ul style="list-style-type: none"> • Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen. • Houding die probleemgedrag bevordert. • Vroeg beginnend probleemgedrag. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale vaardigheden. • Gezonde opvattingen en duidelijke normen.
WIJK	
<ul style="list-style-type: none"> • maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen; • weinig binding/gebrek aan organisatie; • lage inkomens + slechte behuizing. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezonde opvattingen en duidelijke normen.

7.1 gekozen risicofactoren

Op basis van de gegevens van het scholierenonderzoek uit 2004, additioneel onderzoek en de praktijkervaring van de leden van het preventieteam, is een definitieve keuze gemaakt voor 5 risicofactoren waar de CTC aanpak zich op gaat richten in de wijk HASW.

Het betreft de volgende risicofactoren:

DOMEIN	RISICOFACOR
Gezin	Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding
School	Leerachterstanden
Kinderen en jongeren	Houding die probleemgedrag bevordert
Kinderen en jongeren	Vroeg begin van het probleemgedrag
Wijk	Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen

Verder hebben de uitkomsten van de tussenanalyse West-Oost in de wijk HASW een rol gespeeld in de definitieve selectie. De rode draad bij de definitieve keuze is de tolerante houding van kinderen, jongeren en volwassenen ten opzichte van probleemgedrag.

Als beschermende factor wordt 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' geselecteerd.

Inventarisatie

In de wijk HASW is een inventarisatie gemaakt van het aanbod van preventieprogramma's. Het gaat hierbij om preventieprogramma's die een gericht aanbod doen op de geprioriteerde risicofactoren in het gebied HASW.

In het totaal worden 7 preventieve programma's aangeboden in het gebied HASW. 3 van de 7 programma's worden genoemd in de CTC gids veelbelovend en effectief. Het aanbod is verspreid over 3 domeinen. Binnen het domein Kinderen en jongeren wordt geen enkel programma aangeboden en binnen de domeinen gezin en wijk is het aanbod karig. Binnen het domein school worden naar verhouding veel programma's aangeboden.

Allerdrie de programma's die in de CTC gids Veelbelovend en Effectief zijn opgenomen richten zich op versterking van de geprioriteerde beschermende factor 'Gezonde opvattingen en duidelijke normen'.

Gewenst resultaat

In het preventieplan wordt er voor gekozen het probleemgedrag in 10 jaar tijd te reduceren tot het niveau van het Leeuwardens gemiddelde. In onderstaande tabellen worden de percentages in HASW van 2004 op probleemgedrag vergeleken met 2006 en de stedelijke gemiddelden van 2004 en 2006.

7.2 Probleemgedrag

Bij geweld zien we dat in de wijk HASW in 2006 de percentages op alle probleemgedragingen, fors gedaald zijn. Ook het Leeuwardens gemiddelde is flink gedaald ten opzichte van 2004. Dit kan betekenen dat het in HASW en heel Leeuwarden veel beter gaat met deze probleemgedragingen, maar niet uit te sluiten is dat de jongeren die mee hebben gedaan aan het jongerenonderzoek in 2006 een braverere inborst hebben dan de jongeren die meededen aan het scholierenonderzoek in 2004.

Tabel 7.1 Geweld

Probleemgedrag	1. Geweld				
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek				
Data	HASW	2004	2006	leeuw04	leeuw06
	Neemt wapen mee	10%	2%	9%	4%
	Deelname aan vechtpartij	36%	14%	23%	15%
	Iemand in elkaar geslagen	25%	4%	14%	7%
	Bedreigd voor geld	2%	0%	2%	0%

Toch zien we hier wel dat de afname in percentages bij alle vier de probleemgedragingen in HASW groter is dan de afname in percentage van het stedelijk gemiddelde. Kortom binnen Leeuwarden doet de wijk HASW het goed.

jeugddelinquentie

Tabel 7.2 Jeugddelinquentie (percentages)

Probleemgedrag	2. Jeugddelinquentie				
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek				
Data	HASW	2004	2006	leeuw04	leeuw06
	Iets op straat vernielen	21%	7%	17%	10%
	Iets uit winkel stelen	14%	6%	14%	8%
	Iets op school stelen	10%	4%	10%	3%
	Heling gestolen spullen	3%	4%	4%	2%
	In aanraking met politie	20%	7%	16%	12%

Bij jeugddelinquentie zien we over het algemeen hetzelfde gebeuren als bij geweld: ook het Leeuwardens gemiddelde loopt terug, maar desondanks doet de wijk HASW het relatief goed binnen Leeuwarden. Behalve bij 'heling van gestolen spullen'. Hier gaat de wijk HASW iets omhoog.

roken, alcohol- en drugsgebruik

Tabel 7.3 Roken, alcohol- en drugsgebruik (in percentages)

Probleemgedrag	3. Problematisch alcohol- en drugsgebruik				
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek				
Data	HASW	2004	2006	leeuw04	leeuw06
Gerookt in afgelopen maand		39%	25%	26%	23%
>10 sigaretten per dag		8%	7%	8%	8%
Alcohol gedronken in afgelopen maand		70%	59%	63%	55%
Gemiddeld aantal glazen alcohol per maand		24	14	18	14
> 10 keer per maand alcohol		13%	6%	11%	6%
Softdrugs gebruikt in afgelopen maand		23%	13%	14%	12%
> 1 keer per week softdrugs		6%	3%	5%	3%

Ook bij roken en drinken zien we hetzelfde gebeuren als bij geweld; afnamen in roken en drinken bij HASW. Hier is veel roken echter de uitzondering: 10 sigaretten of meer per dag is 1% afgenomen in HASW en gelijk gebleven in Leeuwarden.

schooluitval

Tabel 7.4 Schooluitval(in percentages)

Probleemgedrag	4. Schooluitval				
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek				
Data	HASW	2004	2006	leeuw04	leeuw06
> 3 dagen ziet in afgelopen 4 weken		11%	14%	16%	18%
> 1 spijbelen in afgelopen 4 weken		11%	6%	17%	8%
> 10 keer klas uitgestuurd in afgelopen jaar		7%	4%	6%	5%

Bij het probleemgedrag schooluitval scoorde de wijk HASW in 2004 beter dan het Leeuwardens gemiddelde. Dit is in 2006 nog steeds het geval. Bij verzuim door ziekte zijn de percentages opgelopen en bij spijbelen en de klas uitgestuurd worden zijn de percentages voor zowel HASW als het stedelijk gemiddelde teruggelopen.

7.3 Risicofactoren in 2004 en 2006

Bij zowel de risicofactoren als de beschermende factoren is het Leeuwardens gemiddelde de nullijn. Het gewenste resultaat op de middellange termijn is de risicofactoren te reduceren tot het Leeuwardens gemiddelde.

In hoofdstuk 6 zagen we al de resultaten van de risico en beschermende factoren op zich. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de geprioriteerde risicofactoren van HASW.

Geprioriteerde risicofactor	1. Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding			
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek			
Data	Risicofactor	HASW 04	HASW 06	Leeuwarden
	Positieve houding ouders t.a.v. probleemgedrag	0,11	-0,02	0
	Positieve houding ouders t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	0,25	0,08	0
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde =Z-score = 0			
Per (jaartal)	Risicofactor	HASW		Leeuwarden
		2006	2009	2012
	Positieve houding ouders t.av. probleemgedrag	0	0	0
	Positieve houding ouders t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	0,25	0,20	0

Bij de geprioriteerde risicofactor 'ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding' zien we dat de doelstellingen op zich gehaald zijn. De vraag blijft natuurlijk of vergelijking van de 2 onderzoeken mogelijk is.

Geprioriteerde risicofactor	2. Houding jongeren die probleemgedrag bevordert			
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek			
Data	Risicofactor	HASW 04	HASW 06	Leeuwarden
	Positieve houding t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	0,28	0,04	0
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde =Z-score = 0			
Per (jaartal)	Risicofactor	HASW		Leeuwarden
		2006	2009	2012
	Positieve houding t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	0,20	0,10	0

Ook bij deze risicofactor zien we dat de verbetering groter dan verwacht is.

Geprioriteerde risicofactor	3. Vroeg begin van het probleemgedrag			
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek			
Data	Risicofactor	HASW 04	HASW 06	Leeuwarden
	Vroeg begin van het probleemgedrag	0,17	0,03	0
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde =Z-score = 0			
Per (jaartal)	Risicofactor	HASW		Leeuwarden
		2006	2009	2012
	Vroeg begin van het probleemgedrag	0,10	0	0

Ook bij het vroeger begin van het probleemgedrag is de score meer verbeterd dan de verwachting.

Geprioriteerde risicofactor	4. Leerachterstanden beginnend in het basisonderwijs			
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek			
Data	Risicofactor	HASW 04	HASW 06	Leeuwarden
	Leerachterstanden	0,09	-0,01	0
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde =Z-score = 0			
Per (jaartal)	Risicofactor	HASW		Leeuwarden
		2006	2009	2012
	Leerachterstanden	0	0	0

De geprioriteerde risicofactor leerachterstanden in het basisonderwijs is ongeveer evenveel verbeterd als de verwachting was.

Geprioriteerde risicofactor	5. Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen			
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek			
Data	Risicofactor	HASW 04	HASW 06	Leeuwarden
	Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	0,18	-0,10	0
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde =Z-score = 0			
Per (jaartal)	Risicofactor	HASW		Leeuwarden
		2006	2009	2012
	Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	0,1	0	0

De geprioriteerde risicofactor 'maatschappelijk normen die probleemgedrag bevorderen' is ook sterk verbeterd.

7.4 Beschermende factoren in 2004 en 2006

De beschermende factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' komt in alle vier de domeinen: gezin, wijk, kinderen en jongeren, en school voor.

In het onderzoek van 2004 wordt voor deze factor drie van de vier keer ongunstig gescoord. Alleen binnen het domein kinderen en jongeren bevond de score zich aan de gunstige kant van de nullijn.

In 2006 zien we dat de scores voor deze beschermende factor in alle vier de domeinen verbeterd is en zich in alle vier de domeinen aan de gunstige kant bevindt.

Geprioriteerde beschermende factor	1. 'gezonde opvattingen en duidelijke normen'		
Indicator	Scholierenonderzoek + jongerenonderzoek		
Data	Beschermende factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen'	HASW 04	HASW 06 Leeuwarden
	Domein gezin	-0,14	0,08
	Domein school	-0,05	0,03
	Domein kinderen en jongeren	0,03	0,07
	Domein wijk	-0,18	0,03
Met hoeveel (in%)	Leeuwarder gemiddelde = z-score = 0		

Vooraf de scores binnen de domeinen gezin en wijk zijn flink verbeterd.

7.5 Conclusies

In het preventieplan worden als eerste twee criteria genoemd voor het programma-tische aanbod:

- 1 Alle vijf geprioriteerde risicofactoren worden teruggedrongen.
- 2 De geprioriteerde beschermende factor wordt versterkt.

Bij het probleemgedrag zien we dat de wijk HASW op bijna alle gedragingen verbeterd is, behalve op het reeds eerder genoemde probleemgedragingen: heling, veel roken en verzuim door ziekte.

Bij alle geprioriteerde risicofactoren zien we dat de doelstellingen beter gehaald worden dan verwacht. Bij de geprioriteerde beschermende factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' zien we dat deze factor in alle vier domeinen sterk verbeterd is.

Zoals in het begin van dit hoofdstuk al genoemd, kunnen deze goede resultaten, door de verschillende manieren van het afnemen van de vragenlijst in 2004 en 2006, niet direct toegeschreven worden aan de preventieprogramma's en de inzet per wijk. De kans is aanwezig dat de jongeren die deelnamen in 2004 afwijken van de deelnemende jongeren uit 2006 door de manier van afname en de vrijere keuze mogelijkheid in 2006. Hoe groot deze verschillen zijn is niet bekend.

Echter als we kijken naar de wijken Zuid en Oud Oost blijkt dat de verschillen tussen 2004 en 2006 hier niet allemaal positief zijn. Bij deze 2 wijken is het beeld meer wisselend: per risicofactor en beschermende factor worden zowel verbeteringen als verslechtingen geconstateerd. Soms zelfs meer verslechtingen dan verbeteringen: bijvoorbeeld bij de risicofactor Kinderen en jongeren. Omdat er geen enkele reden is om te veronderstellen dat de deelnemende jongeren per wijk van elkaar verschillen, wijst deze vergelijking op een gunstig effect van de preventieprogramma's en de inzet van CTC: de verbeteringen in de risicofactoren en beschermende factoren in de wijk HASW zijn groter dan in de wijken Zuid en Oud Oost. Ook bij de geprioriteerde risicofactoren zien we hetzelfde: in de wijken Zuid en Oud Oost vinden we een wisselend beeld: hier wordt 5 keer een verbetering geconstateerd en 5 keer een verslechting ten opzichte van 2006 en bij de geprioriteerde beschermende factor wordt 5 keer een verbetering geconstateerd, 2 x blijft de score gelijk en 1 verslechting, terwijl in HASW de resultaten overwegend positief zijn.

Hoewel men in de wijk HASW nog maar kort bezig is met CTC, wijzen de eerste resultaten op een gunstig effect van deze benadering en methodiek.

8 Conclusies en wijkprofielen

8.1 Leeuwarden

Op de achtergrondkenmerken verschilt Leeuwarden als geheel niet noemenswaardig van de andere steden waar eerder een scholierenonderzoek is gehouden. Wel wonen er in Leeuwarden relatief wat meer jongeren met een Nederlandse achtergrond, iets minder jongeren uit twee-oudergezinnen, meer jongeren waarvan de ouders laag zijn opgeleid en wat minder jongeren waarvan beide ouders werken.

Leeuwarden scoort vergeleken met de CtC-baseline lager op een aantal probleemgedragingen met betrekking tot gewelddadig gedrag en delinquentie. Bij roken en drinken zien we dat Leeuwarden hoger scoort. Bij verzuim ontlopen de percentages elkaar niet veel.

8.2 HASW

Op de achtergrondkenmerken verschilt HASW licht van de andere wijken. Er wonen in HASW relatief wat meer jongeren met een Nederlandse achtergrond, de taalachtergrond is wat vaker Nederlands en er wonen meer jongeren dan in het stedelijk gemiddelde waarvan de ouders laag opgeleid zijn.

Wat betreft de scores op de probleemgedragingen 'geweld' en 'delinquentie' worden in de wijk HASW opmerkelijk goede resultaten gevonden ten opzichte van het stedelijk gemiddelde en de andere wijken. Behalve voor heling.

Wel blijkt dat er in de wijk HASW iets meer gerookt en gedronken wordt dan zowel gemiddeld in Leeuwarden als gemiddeld in de steden van de CtC-baseline. Het aantal respondenten dat aangeeft tien sigaretten of meer per dag te roken is in de wijk HASW juist iets lager dan gemiddeld. Verder blijkt bij verzuim dat in de wijk HASW de gemiddelde hier lager zijn dan van het Leeuwardens gemiddelde. Bij onveilig vrijen liggen de percentages van de wijk HASW lager dan gemiddeld en bij seksueel misbruik liggen de percentages rond het gemiddelde.

Op de risico- en beschermende factoren worden weinig opvallende verschillen gevonden ten opzichte van het Leeuwardens gemiddelde. Wel blijkt dat de wijk HASW bij de beschermende factoren binnen het domein gezin 4 maal gunstig scoort.

8.3 Oud Oost

In de wijk Oud Oost zitten relatief veel jongeren op het VWO. Verder wonen er veel jongeren met een Nederlandse achtergrond en afkomstig uit een-oudergezinnen. De taalachtergrond is vaker Nederlands dan het stedelijk en landelijke gemiddelde. De achtergrondkenmerken 'opleidingsniveau ouders' en 'arbeidssituatie ouders' blijken in Oud Oost ook enigszins af te wijken van het stedelijk gemiddelde. Zo blijkt dat er in de wijk Oud Oost veel jongeren wonen waarvan de ouders laagopgeleid zijn en waarvan beide ouders niet werken.

Wat betreft de scores op de probleemgedragingen blijkt bij geweld dat in de wijk Oud Oost het meest gevochten wordt en het vaakst iemand in elkaar geslagen. Deze percentages blijven echter ruim onder het landelijk gemiddelde. Bij jeugddelinquentie zien we dat de wijk Oud Oost koploper is bij 'iets op straat vernield', 'iets uit een gestolen' en 'in aanraking geweest met politie'. Ook bij roken, drinken, soft-drugs en onveilig vrijen blijkt Oud Oost de koploper. De percentages 'ooit seksueel misbruikt' en 'zwanger geweest' zijn verontrustend.

Bij de risicofactoren zien we dat de wijk Oud Oost binnen het domein gezin opmerkelijk ongunstig scoort met de factor 'geschiedenis van het probleemgedrag'. Ook scoort de wijk Oud Oost 4 maal ongunstig binnen het domein wijk, waarvan 1 keer opmerkelijk met de factor 'verkrijgbaarheid van drugs'.

Ook bij de beschermende factoren zien we dat binnen het domein gezin de wijk Oud Oost opmerkelijk ongunstig scoort met de factor 'sociale binding' (in hoeverre de jongeren kan opschieten met de ouders) en bijna opmerkelijk met de factor 'beloningen voor positieve betrokkenheid' (in hoeverre de jongere binnen het gezin mee mag beslissen en of er vaak leuke dingen ondernomen worden).

8.4 Zuid

De wijk Zuid heeft qua twee-oudergezinnen dezelfde achtergrond als de CTC baseline, maar wel meer twee-oudergezinnen dan het Leeuwardens gemiddelde. Er wonen relatief veel jongeren met een Nederlandse achtergrond en dat zien we ook terug bij de taalachtergrond. Het opleidingsniveau van de ouders is relatief hoog en vaak werken beide ouders.

Bij probleemgedragingen zien we dat de wijk Zuid bij jeugddelinquentie het hoogst scoort bij 'iets op school gestolen'. Bij alcoholgebruik scoort de wijk Zuid ook het hoogst, maar niet bij veel en vaak drinken.

Bij de risicofactoren zien we dat de wijk Zuid binnen het domein wijk 5 keer gunstig doch niet opmerkelijk scoort.

Bij de beschermende factoren zien we dat de wijk Zuid opmerkelijk ongunstig scoort binnen het domein school met de factor 'mogelijkheden voor positieve betrokkenheid'. Dit betekent dat de jongeren vinden dat ze weinig mee mogen beslissen en mee mogen praten over schoolzaken. Binnen het domein kinderen en jongeren behaalt de wijk Zuid een bijna opmerkelijke ongunstige score met de factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen'. Dit betekent dat de jongeren vinden dat ze mogen spieken, stelen of zich met geweld verdedigen, en dat ze niet eerlijk tegen hun ouders hoeven te zijn. Verder scoort de wijk Zuid op alle factoren binnen dit domein aan de ongunstige kant.

8.5 Bilgaard/Vrijheidswijk

Tot slot Bilgaard/Vrijheidswijk: Deze wijk wijkt wat achtergrondkenmerken betreft het meeste af van de overige wijken. Zo wonen er in Bilgaard/Vrijheidswijk meer allochtonen dan in de overige wijken en komen er in Bilgaard/Vrijheidswijk veel éénoudergezinnen voor. Tevens is het percentage respondenten met een buitenlandse taalachtergrond het hoogst in Bilgaard/Vrijheidswijk en wonen er in Bilgaard/Vrijheidswijk veel jongeren waarvan de ouders laagopgeleid zijn en/of beiden

niet werkend zijn.

Ook wat probleemgedragingen betreft scoort Bilgaard/Vrijheidswijk redelijk slecht. Veel jongeren in dit wijk geven aan regelmatig een wapen mee te nemen en deel te nemen aan vechtpartijen. Er wordt minder alcohol gedronken dan in de andere wijken, maar als men alcohol gebruikt is dit meteen veel. Schoolverzuim wegens ziekte en spijbelen blijken in deze wijk ook relatief vaker voor te komen dan gemiddeld in Leeuwarden het geval is.

Qua risico- en beschermende factoren blijkt Bilgaard/Vrijheidswijk in vergelijking met het stedelijk gemiddelde en de CtC-baseline ook slecht te scoren. Zo scoort de wijk opmerkelijk ongunstig binnen het domein school met de factor 'gebrek aan binding: spijbelen'. Binnen het domein wijk scoort de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk op alle factoren ongunstig en bijna opmerkelijk met de factor 'verkrijgbaarheid van drugs'. Wel wordt er binnen het domein kinderen en jongeren opmerkelijk gunstig gescoord met de factor 'positieve houding ten opzichte van drugsgebruik'. Dit betekent dat de jongeren weinig omgang hebben met vrienden die drugs gebruiken.

Bij de beschermende factoren zien we dat de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk opmerkelijk gunstig scoort binnen het domein school met de factor 'beloningen voor positieve betrokkenheid' en opmerkelijk ongunstig binnen het domein wijk met de factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen'. Dit betekent dat de jongeren relatief minder vaak worden aangesproken bij normovertredend gedrag.

Bijlagen

Bijlage 1 Tabellen ruwe scores Leeuwarden

B1 Tabellen risicofactoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B1.1 Gezin

wijk	problemen met gezinsmanagemen t: toezicht	problemen met gezinsmanagemen t: discipline	conflicten in het gezin	geschiedenis van probleemgedrag in het gezin	positieve houding van ouders t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	positieve houding van ouders t.a.v. probleemgedrag
Stadsgemiddelde	27	32	31	7	15	6
HASW	27	28	31	8	17	6
Oud Oost	29	31	33	13	16	6
Zuid	28	32	31	5	17	7
Bilgaard/Vrijheidswijk	26	31	28	8	14	6

Tabel B1.2 School

wijk	leerachterstanden	gebrek aan binding: lage schoolmotivatie	gebrek aan binding: lage huiswerkmotivatie	gebrek aan binding: spijbelgedrag	gebrek aan organisatie op school
Stadsgemiddelde	34	29	30	11	28
HASW	34	27	30	8	29
Oud Oost	34	28	29	10	29
Zuid	37	31	31	11	29
Bilgaard/Vrijheidswijk	30	29	27	15	27

Tabel B1.3 Individu/ leeftijdgenoten

wijk	vervreemding en opstandigheid	omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	omgang met vrienden die drugs gebruiken	houding die probleemgedrag bevordert	positieve houding van ouders t.a.v. drugsgebruik	vroeg begin van het probleemgedrag	constitutioneel: impulsief gedrag	constitutioneel: sensatiezoekend gedrag
Stadsgemiddelde	31	12	10	20	25	18	42	35
HASW	30	12	9	19	26	18	41	33
Oud Oost	32	14	11	18	27	19	44	37
Zuid	31	15	14	23	28	20	44	33
Bilgaard/Vrijheidswijk	33	12	10	19	20	16	41	37

Tabel B1.4 Wijk

wijk	weinig binding met de wijk	gebrek aan organisatie in de wijk	hoge mate van doorstroming in de wijk	maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	verkrijgbaarheid van drugs en wapen
Stadsgemiddelde	33	24	24	33	28
HASW	29	25	22	32	29
Oud Oost	36	25	27	35	36
Zuid	32	23	22	33	23
Bilgaard/Vrijheidswijk	40	33	28	37	35

B2 Tabellen beschermende factoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B1.5 Gezin

wijk	sociale binding	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
Stadsgemiddelde	73	72	74	73
HASW	76	74	76	74
Oud Oost	68	71	68	71
Zuid	72	71	74	73
Bilgaard/Vrijheidswijk	74	72	74	74

Tabel B1.6 School

wijk	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
Stadsgemiddelde	56	60	58
HASW	56	58	59
Oud Oost	54	60	57
Zuid	53	58	56
Bilgaard/Vrijheidswijk	58	66	59

Tabel B1.7 Individu/ leeftijdgenoten

wijk	religie	sociale vaardigheden	gezonde opvattingen en duidelijke normen	cognitieve vaardigheden	vermogen om hulp te vragen	flexibel en veerkrachtig karakter
Stadsgemiddelde	23	76	57	59	68	59
HASW	18	77	58	58	67	60
Oud Oost	17	77	60	59	68	59
Zuid	22	76	54	56	68	59
Bilgaard/Vrijheidswij	29	75	58	60	69	59

Tabel B1.8 Wijk

wijk	mogelijkheden voor conventionele betrokkenheid	beloningen voor conventionele betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
Stadsgemiddelde	42	41	58
HASW	43	40	58
Oud Oost	38	38	57
Zuid	41	44	59
Bilgaard/Vrijheidswijk	41	40	53

Bijlage 2 Toelichting risico- en beschermende factoren

B 2.1 Risicofactoren

Domein gezin

Problemen met gezinsmanagement

Slechte gezinsleiding betekent dat er geen duidelijk beeld bestaat van gewenst gedrag, dat ouders hun kinderen onvoldoende in de gaten houden en begeleiden en dat ouders excessieve of inconsequente straffen opleggen. Als kinderen opgroeien in een gezin dat slecht geleid wordt, lopen ze meer risico op gemeten probleemgedragingen.

In het scholierenonderzoek wordt over het onderdeel 'toezicht' onder meer gevraagd of de ouders van de jongere regelmatig vragen of het huiswerk wordt gemaakt, of zij merken als een jongere niet op tijd thuis komt en dat zij willen dat de jongere naar huis belt als deze later thuis is. Ook wordt de jongere gevraagd of de regels in het gezin duidelijk zijn en of er binnen het gezin regels gelden omtrent alcohol en drugs. Bij het onderdeel 'discipline' wordt gevraagd of de ouders van de jongere er achter zou komen als deze drugs zou gebruiken of zou spijbelen.

Conflicten in het gezin

Voortdurende en grote conflicten tussen hoofdverzorgers onderling of tussen hoofdverzorgers en kinderen blijken de probleemrisico's voor kinderen in zulke gezinnen te vergroten. Conflicten tussen familieleden blijken belangrijker te zijn dan gezinsstructuur. Kinderen uit zeer conflictueuze gezinnen lopen een verhoogd risico op de gemeten probleemgedragingen.

In de vragenlijst voor het scholierenonderzoek wordt aan de jongere onder meer gevraagd of er binnen het gezin veel geschreeuwd of gescholden wordt en of binnen het gezin vaak over hetzelfde ruzie wordt gemaakt. Ook wordt er gevraagd of er binnen het gezin wordt aangegeven waarom bepaalde keuzes worden gemaakt.

Geschiedenis van probleemgedrag in het gezin

Als kinderen opgroeien in een gezin met een verleden van alcohol –of drugsverslaving is de kans groter dat zij later ook alcohol –of drugsverslavingen zullen hebben. Als kinderen geboren worden of opgroeien in een gezin met een verleden van criminele activiteiten of crimineel gedrag, wordt de kans dat ze zelf criminele activiteiten ontwikkelen eveneens groter. Ditzelfde geldt voor kinderen van tienermoeders en kinderen van vroegtijdige schoolverlaters.

In de vragenlijst wordt de jongeren gevraagd of er gezinsleden zijn met een geschiedenis van alcohol- of drugsproblemen.

Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding

Een positieve houding en gedrag van ouders met betrekking tot drugs, geweld en criminaliteit kan leiden tot een verhoogd risico bij hun kinderen op problemen op het gebied van jeugdcriminaliteit.

In het scholierenonderzoek wordt wat betreft alcohol en drugs de jongeren gevraagd wat hun ouders er van vinden als zij vaak alcohol en softdrugs gebruiken en sigaretten roken. Ook wordt naar de houding van de ouders gevraagd als jongeren zaken stelen van meer dan 10 euro, dingen vernielen of ruzie zoeken op straat.

Domein school

Leerachterstanden

Slechte schoolresultaten vanaf de laatste jaren van de basisschool wijzen op een verhoogde kans op drugsgebruik, criminaliteit, geweld, tienerzwangerschappen en vroegtijdig schoolverlaten.

Aan de jongeren wordt onder meer gevraagd wat voor cijfers zij halen en of zij vinden dat ze betere schoolresultaten behalen dan hun klasgenoten.

Gebrek aan binding bij school en gebrek aan organisatie op school

Gebrek aan betrokkenheid bij de school betekent dat het kind zichzelf niet meer als scholier ziet. Jongeren die deze betrokkenheid verloren hebben, lopen een verhoogd risico op de gemeten probleemgedragingen. Een gebrek aan organisatie op school betekent dat het kind op school makkelijker ongewenst gedrag ten toon kan spreiden.

In de scholierenenquête wordt het gebrek aan binding met school gemeten door te vragen naar lage schoolmotivatie: of de scholier op tijd op school komt, er moeite mee heeft naar school te gaan, de aandacht er moeilijk bij kan houden, moeite heeft met binnen zitten of met tegenzin naar school gaat. Ook wordt er gevraagd naar lage huiswerkmotivatie; of de scholier zijn of haar best doet op het huiswerk. Daarnaast wordt gevraagd naar spijbelgedrag en andere vormen van afwezigheid van school. Een gebrek aan organisatie op school wordt gemeten door de jongeren te vragen of zij zich veilig voelen op school, of de schoolregels duidelijk zijn en of zij zich aan deze regels houden.

Domein kinderen en jongeren

Vervreemding en opstandigheid

Jongeren die niet het gevoel hebben deel uit te maken van een maatschappij, zich niet aan regels houden, die niet verantwoordelijk of succesvol proberen te zijn of een actief rebellerende houding aannemen tegenover de maatschappij, lopen een verhoogd risico op drugsgebruik, criminaliteit en vroegtijdige schoolverlating.

In de scholierenenquête wordt onder meer gevraagd of jongeren het leuk vinden om uit te testen hoe ver zij kunnen gaan, of zij zich expres niet aan de regels houden om anderen kwaad te maken en of de jongere zich niet aan regels houdt die hem of haar niet uitkomen.

Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen

Jongeren die omgaan met leeftijdsgenoten die probleemgedrag vertonen (zelfs jongeren uit evenwichtige gezinnen), lopen zelf veel meer risico dezelfde problemen te vertonen.

In de vragenlijst wordt gevraagd hoeveel van de beste vrienden/vriendinnen van de jongere in het laatste jaar heeft gespijeld, een wapen bij zich draagt, iets heeft gestolen, met de politie in aanraking is gekomen of zonder diploma van school is gegaan. Daarnaast wordt er gevraagd hoeveel van deze vrienden in het laatste jaar soft- dan wel harddrugs hebben gebruikt.

Houding die probleemgedrag bevordert

Op de basisschool zijn jongeren vaak tegen drugs en criminaliteit, hebben zij een prosociale houding en kunnen zij zich vaak moeilijk voorstellen waarom mensen drugs gebruiken, misdrijven plegen en met school stoppen.

Op de middelbare school leren zij anderen kennen die dit wel doen en ontstaat er een grotere tolerantie. Daardoor lopen zij ook meer risico. De scholierenenquête meet de houding tegenover delinquent gedrag door de jongere te vragen wat zij er van vinden dat iemand van zijn of haar leeftijd een wapen bij zich draagt, steelt, ruzie zoekt met iemand op straat, iemand aanvalt of spijbelt. De houding ten opzichte van drugsgebruik wordt bevestigd door te vragen wat de jongeren er van vinden als iemand van de eigen leeftijd dronken is, dan wel soft- of harddrugs gebruikt.

Constitutionele factoren

Factoren met een biologische of fysiologische oorsprong vindt men vaak terug bij jongeren die sensatie zoeken, gevaar niet uit de weg gaan en hun impulsen slecht in bedwang houden. Door deze factoren lijken jongeren meer risico te lopen op drugsgebruik, crimineel gedrag en/of geweldpleging.

In de vragenlijst wordt impulsiviteit gemeten door de jongere aan te laten geven of hij of zij goed nadenkt voor het nemen van een besluit, of de jongere wil dat alles zo snel mogelijk gebeurt en dat hij of zij dingen doet zonder over de gevolgen na te denken en veel dingen door elkaar doet. De component sensatiezoekend gedrag wordt bevestigd door de jongere aan te laten geven dat hij of zij meer durft dan zijn of haar vrienden, alles graag wil proberen, ook als het gevaarlijk is en bij relletjes niet liever een blokje omloopt.

Vroeg begin van het probleemgedrag

Hoe eerder jongeren de school verlaten, drugs beginnen te gebruiken en misdrijven plegen, des te groter de kans dat hun gedrag later chronische vormen zal aannemen.

In het onderzoek wordt dit gemeten door de jongeren te vragen op welke leeftijd voor het eerst een sigaret gerookt werd, voor het eerst alcohol werd gedronken en voor het eerst soft- of harddrugs werd gebruikt. Ook wordt er gevraagd op welke leeftijd de jongere voor het eerst een wapen meenam of uit de klas werd gestuurd.

Domein buurt/wijk

Weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk

Wijken of buurten waar mensen weinig aansluiting hebben bij de wijk, waar vandalisme hoog scoort en waar in de openbare ruimte beperkt gesurveilleerd wordt, vertonen meer problemen met betrekking tot drugs, drugshandel, criminaliteit en geweld. Deze situatie doet zich niet alleen voor in arme wijken; ook beter gesitueerde buurten kampen met deze problemen.

Om het begrip 'binding met de buurt' te meten kunnen de jongeren onder meer aangeven in de vragenlijst dat zij de buurt niet erg missen als zij zouden verhuizen, niet vinden dat zij in een leuke buurt wonen en graag uit de buurt willen verhuizen. De component organisatie in de buurt wordt gemeten door de jongeren aan te laten geven of zij vinden dat er veel graffiti of rommel op straat is in hun eigen buurt en of er veel misdaad en drugshandel plaatsvindt.

Hoge mate van doorstroming in de wijk

Inwoners van wijken die zich kenmerken door een hoge mate van mobiliteit, blijken een groter risico op drugs –of misdaadproblemen te lopen. Hoe meer mensen binnen een wijk verhuizen, des te groter het risico op zowel crimineel gedrag, als drugsproblemen binnen families. Sommige jongeren verwerpen zich tegen de negatieve effecten van mobiliteit door aanknopingspunten te zoeken binnen nieuwe ge-

meenschappen; anderen kunnen niet omgaan met de consequenties van frequente verhuizingen en hebben daardoor meer kans op problemen. In de scholierenenquête wordt onder meer gevraagd of de jongeren vinden dat er veel wordt verhuisd in hun buurt en hoe vaak zij zelf zijn verhuisd of van school zijn veranderd.

Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen

Jongeren lopen een verhoogd risico op probleemgedragingen als de normen in de wijk drugsgebruik, geweld of criminaliteit bevorderen of zelfs alleen al als hierover onduidelijkheid bestaat.

In de vragenlijst wordt aan de jongeren gevraagd of kinderen in hun buurt worden aangesproken door buurtbewoners als zij iets vernielen, andere kinderen pesten of serieus gaan vechten.

Verkrijgbaarheid van drugs

Hoe meer drugs en alcohol er beschikbaar zijn in een wijk, des te groter het risico dat drugsgebruik zich binnen de wijk zal voordoen en dus ook dat jongeren drugs zullen gebruiken.

Verkrijgbaarheid van wapens

In een groot aantal onderzoeken is een verband aangetoond tussen verkrijgbaarheid van vuurwapens en geweld.

In de scholierenenquête wordt de jongeren gevraagd of zij vinden dat drugs of wapens makkelijk verkrijgbaar zijn in hun buurt.

B 2.2 Beschermende factoren

Domein gezin

Sociale binding

Binding binnen het gezin wordt over het algemeen gezien als een factor die de kans op probleemgedragingen vermindert; hierbij kan men denken aan samen dingen ondernemen, over problemen praten en dergelijke.

In de jongerenenquête wordt sociale binding binnen het gezin gemeten door de jongere te vragen of hij of zij het goed kan vinden met vader of moeder, of vertelt aan zijn of haar ouders wat hem of haar bezighoudt en het leuk vindt om iets te ondernemen met vader of moeder.

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben binnen het gezin om positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen.

In het onderzoek wordt deze factor gemeten door de jongere te vragen of binnen het gezin naar zijn of haar mening wordt gevraagd als besluiten moeten worden genomen over de jongere, of hij of zij bij de ouders terecht als er een persoonlijk probleem is en of de ouders vaak leuke dingen willen ondernemen met de jongere.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval binnen het gezin. In de vragenlijst wordt onder meer gevraagd of de ouders van de jongere het laten merken dat zij trots zijn op jongere of regelmatig complimenten geven als de jongere iets goed doet.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Binnen het gezin worden door de opvoeders normen omtrent wenselijk gedrag bekrachtigd.

In het onderzoek wordt de jongere onder meer gevraagd of de ouders het belangrijk vinden dat de jongere zijn best doet op school, of de ouders proberen te helpen met het huiswerk van de jongere of er op letten of de jongere niet te lang achter de tv zit. Ook wordt er gevraagd aan de jongere of meestal wel begriipt waarom er deze binnen het gezin gestraft wordt.

Domein school

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben binnen de school om positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals buitenschoolse activiteiten of clubs.

Deze factor is in de vragenlijst meegenomen door te vragen of leerlingen op school mee mogen beslissen mee over de schoolregels of men gemakkelijk apart met een leraar of lerares kan praten, of leraren de leerlingen aanmoedigen om mee te doen in de klas of met buitenschoolse activiteiten. Ook wordt er gevraagd of er op school veel buitenschoolse activiteiten worden georganiseerd.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval binnen de school.

De jongeren wordt in de vragenlijst onder meer gevraagd of leraren bij hen op school het opmerken als zij iets goed doen en of zij de jongere hierover dan een compliment geven.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Binnen de school worden door de leerkrachten en ander personeel de normen omtrent wenselijk gedrag en de regels binnen school bekrachtigd en gehandhaafd.

In de vragenlijst wordt onder meer gevraagd of de leraren op school het belangrijk vinden dat men elkaar helpt in de klas en of er meteen naar de ouders wordt gebeld als de jongere weg blijft van school. Ook wordt er gevraagd aan de jongere wat de houding is van de school tegenover vechten en of leerlingen worden gestraft als ze zich niet aan de schoolregels houden.

Domein kinderen en jongeren

Religie

Deze factor meet de mate van religieuze betrokkenheid van de jongere.

In de vragenlijst wordt hiervoor gevraagd hoe vaak een jongere naar kerk of moskee gaat.

Sociale vaardigheden

Jongeren met betere sociale vaardigheden weten beter hoe zij om moeten gaan met nieuwe, vreemde of onaangename situaties.

In de vragenlijst wordt van een aantal min of meer ongemakkelijke situaties aan de jongeren gevraagd hoe ze zullen reageren. Hoe adequater de aangegeven reactie hierbij, hoe meer sociale vaardigheden de jongere geacht wordt te hebben.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

De jongere beschikt over duidelijke normen omtrent wenselijk gedrag.

In het scholierenonderzoek wordt de jongeren hiervoor gevraagd of zij vinden dat je dingen mag stelen als je maar niet gepakt wordt, dat zij mogen spieken of dat ze zichzelf met geweld mogen verdedigen. Ook wordt gevraagd of de jongeren het belangrijk vinden om eerlijk te zijn tegen hun ouders, ook als deze boos worden.

Cognitieve vaardigheden

Een jongere met beter ontwikkelde cognitieve vaardigheden zal beter om kunnen gaan met onverwachte of onaangename situaties.

Deze factor wordt in het onderzoek gemeten door de jongeren te vragen of zij vinden dat zij goed problemen kunnen oplossen, in hoeverre zij eerst nadenken en dan pas doen, of zij in de klas vaak sneller klaar zijn dan anderen met lezen en of zij het leuk vinden om te lezen.

Vermogen om hulp te vragen

Een jongere die goed om hulp kan vragen, kan bij problemen terecht voor ondersteuning bij andere personen in zijn of haar omgeving.

In het scholierenonderzoek wordt hiervoor aan de jongeren onder meer gevraagd of er altijd iemand is die hen wil helpen als iets niet lukt, of zij het stom vinden om hulp te vragen en of zij vinden dat hij/zij problemen zonder hulp van anderen moet oplossen.

Flexibel en veerkrachtig karakter

Jongeren die beter kunnen omgaan met nieuwe situaties zijn beter bestand tegen veranderingen in hun leefsituatie.

De vragenlijst meet deze factor door te vragen of jongeren zich in het algemeen niet al te druk maken over veranderingen en of zij vinden dat zij veel kunnen opsteken van nieuwe situaties. Ook wordt er gevraagd of de jongere niet te lang blijft rondlopen met iets dat fout gegaan is en is niet al te teleurgesteld als iets minder leuk is dan van tevoren gedacht. Daarnaast kan de jongere aangeven nieuwe situaties liever uit de weg te gaan.

Domein buurt/wijk

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben om binnen hun buurt positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals meedoen aan activiteiten of clubs in het buurthuis.

In het scholierenonderzoek wordt hiervoor gevraagd of de jongeren vinden dat er voldoende activiteiten voor hen zijn in de buurt waarin zij wonen en of er volwassenen in hun buurt aanwezig zijn met wie ze kunnen praten.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval in de buurt.

In de vragenlijst wordt hiervoor onder meer gevraagd of de jongeren vinden dat volwassen buurtgenoten het merken als jongeren iets goed doen zij dit ook zeggen en of er in de buurt mensen wonen die trots zijn op de jongere als deze iets goeds doet. Ook wordt er gevraagd of er in de buurt van de jongere mensen zijn die hem of haar aanmoedigen om zijn/haar best te doen.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

In de buurt worden door buurtbewoners de normen omtrent wenselijk gedrag en hoe met elkaar om te gaan bekrachtigd en gehandhaafd.

Het scholierenonderzoek operationaliseert deze factor onder meer door de jongeren te vragen of in hun buurt de mensen rekening met elkaar houden, of er in hun buurt veel ruzie wordt gemaakt op straat en of de buurtbewoners elkaar groeten. Ook wordt er gevraagd of kinderen in de buurt worden aangesproken als zij over de stoep fietsen.

Bijlage 3 Plattegrond Leeuwarden

